

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО В ХХІ СТОЛІТТІ:
НАУКОВІ ІДЕЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**SCIENCE, EDUCATION AND SOCIETY IN XXI CENTURIES:
SCIENTIFIC IDEAS AND MECHANISMS OF IMPLEMENTATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**14 грудня 2021 р.
December 14, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО
В XXI СТОЛІТТІ: НАУКОВІ ІДЕЇ ТА
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**SCIENCE, EDUCATION AND SOCIETY
IN XXI CENTURIES: SCIENTIFIC IDEAS AND
MECHANISMS OF IMPLEMENTATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**14 грудня 2021 р.
December 14, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 грудня 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 2. 59 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації» з:

ВСП Вінницький фаховий коледж будівництва, архітектури та дизайну Київського національного університету будівництва і архітектури

Галицький коледж ім. В'ячеслава Чорновола

Державний біотехнологічний університет

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку

ДНЗ «ОВПУ МТС»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти Запорізької обласної ради

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Кам'янець-Подільський Центр дитячої та юнацької творчості

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Київський національний університет технологій та дизайну

Клінічна лікарня «Феофанія»

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 69

Львівський національний університет імені Івана Франка

Миколаївський базовий медичний фаховий коледж

Миколаївський національний аграрний університет

Міжнародний гуманітарний університет

Міжрегіональна академія управління персоналом

Національна академія Національної гвардії України

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний університет «Львівська політехніка»

Національний університет «Чернігівська Політехніка»

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Національний фармацевтичний університет

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**Університет банківської справи
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
Харківський національний університет радіоелектроніки
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; архітектури та мистецтвознавства; економічних наук; юридичних наук; медичних наук; фармацевтичних наук; біологічних наук; сільськогосподарських наук; технічних наук; історичних наук; військових наук; соціологічних наук; державного управління; соціальних комунікацій.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 8. АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО SECTION 8. ARCHITECTURE AND ART HISTORY	8
<i>Shablia A. V., Roienko L. V.</i> VISUAL EFFECTS AS A MODERN KIND OF MOTION DESIGN.....	8
СЕКЦІЯ 9. ЮРИДИЧНІ НАУКИ SECTION 9. LEGAL SCIENCES.....	9
<i>Волкова Д. А.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАЗНАЧЕННЯ МАСИ ВАНТАЖУ У ТОВАРНО- ТРАНСПОРТНІЙ НАКЛАДНІЙ	9
<i>Городній М. С.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ СКЛАДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 130 КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	11
<i>Капустинська В. В., Гутель А. В.</i> СУБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ..	13
<i>Олещенко Е. Л.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ	15
<i>Поліщук К. О., Алексєєва С. В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	17
<i>Коновалова О. С., Шевяков М. О.</i> ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПОРУШЕННІ ПДР ІНОЗЕМЦЯМИ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ІМУНІТЕТОМ	19
<i>Почекайло Є. Д.</i> ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	20

<i>Ромась В. С.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	22
<i>Шараєвська Ю. Ю., Романюк О. С.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	24
<i>Токаренко Т. Є.</i> ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	26
<i>Тарасюк В. В.</i> ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ТА КІБЕРЗАХИСТ У ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМАХ.....	27
<i>Федоренко Т. М., Петрущак А. Г.</i> ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВА	29
<i>Шовдра М. М., Самойлова І. А.</i> ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	31
<i>Яценко Д. В.</i> ВИДИ СУДОВИХ НАКАЗІВ, ЗАКРІПЛЕНИХ КОНСТИТУЦІЄЮ БРАЗИЛІЇ, ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	34
СЕКЦІЯ 10. ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ SECTION 10. PHARMACEUTICAL SCIENCES.....	36
<i>Нікіфорова К. Є., Рибалкін М. В.</i> ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ АКТИВНОСТІ БАКТЕРІОФАГА СТАФІЛОКОКОВОГО ТА ЛАКТОБАКТЕРІЙ МЕТОДОМ АПЕЛЬМАНА.....	36
СЕКЦІЯ 11. БІОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 11. BIOLOGICAL SCIENCES	37
<i>Ткаченко О. М.</i> АНАТОМІЯ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ.....	37

СЕКЦІЯ 12. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ SECTION 12. AGRICULTURAL SCIENCES	39
<i>Пелих Н. Л., Бухтєєва Л. С.</i> ІНДЕКСНА ОЦІНКА МАТЕРИНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СВИНОМАТОК	39
СЕКЦІЯ 13. ІСТОРИЧНІ НАУКИ SECTION 13. HISTORICAL SCIENCES	41
<i>Пшемицька Є. О.</i> ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ ПРО «ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ» В ХОРВАТІЇ НА ПОЧАТКУ XXI СТ.	41
СЕКЦІЯ 14. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ SECTION 14. SOCIAL COMMUNICATION	43
<i>Рябініна М. А.</i> МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	43
СЕКЦІЯ 15. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 15. TECHNICAL SCIENCES	45
<i>Бойко В. І.</i> РОЗРОБКА ТА ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ В СИСТЕМАХ ІНТЕРНЕТ КОМЕРЦІЇ	45
<i>Гільченко І. С.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В СУЧАСНІЙ ЛОГІСТИЦІ.....	47
<i>Крамарова В. О.</i> СТВОРЕННЯ СИТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ТА МОНІТОРИНГУ МІКРОКЛІМАТОМ.....	49
<i>Краюшкіна М. В., Петрова Р. В.</i> СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПОСТАЧАННЯ ТОВАРІВ ВИРОБНИЧОЇ СИСТЕМИ	51

Соломатін В. А., Ємел'яненко Т. Г.

ОГЛЯД МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПІД ЧАС
ДІАГНОСТИКИ ЗА МЕДИЧНИМИ ДАНИМИ 53

Маврова К. Г.

ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМУ ПРИЧИННОГО ВИСНОВКУ ДЛЯ
АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ НА
ЗАСУЧЕННЯ КОРИСТУВАЧІВ У МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК..... 54

Невчас Д. М.

ГАЗИФІКАЦІЯ РІДКИХ ВУГЛЕЦЕВМІСНИХ ВІДХОДІВ ЯК
АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ЕНЕРГІЇ 56

Огнєв Д. М.

МЕТОДИ МОДЕЛЮВАННЯ ПЕРЕХІДНИХ ПРОЦЕСІВ В
ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНЛАЙН ЗАСОБІВ 57

Shablia A. V.
student

Roienko L. V.
Senior Lecturer, Department of Philology and Translation
Kyiv National University of Technologies and Design

VISUAL EFFECTS AS A MODERN KIND OF MOTION DESIGN

In modern society, "motion design" is a fairly common term. Motion design itself is a product of technology development. Motion design is one of the important components of creating videos, advertisements and movies. Every day we meet with the products of this kind of design. Modern cinema cannot be imagined without visual effects, although sometimes they are performed so believable that the viewer often does not even suspect the methods by which it is achieved [1].

The aim of the study is to analyse the visual effect created with the help of motion design. Motion design is the latest way to spread ideas from involvement in content. The viewer follows story, and sound and graphics give the ability to perceive easily and encourage consumption. No one knows exactly how and when animated graphics originated. Around the 40s, the first experimental works of Oscar Fischinger and Norman McLaren appeared. However, director Saul Bass can be called the earliest recognized master of graphic design, who popularized motion graphics in cinema in the 60s. Around the middle of the last century, camera shooting techniques created the basis for creating special effects, such as accelerated, slow, reverse shooting or dual exposure, still camera, etc. Then special effects were created using special camera lenses or tricks such as designing a moving background behind the actors. All videos of that time actively use motion design and various visual special effects, which, however, are not limited to 3D models, and work with 2D images [4].

The main types of animation with the help of which you can create a visual product: traditional animation, 2D vector animation, 3D computer animation, visual effects of motion graphics (motion design), stop motion. Motion design has become more than just an interesting addition to the intended user interface, and a powerful tool to influence it. Ease of assimilation of a large amount of information in a short video determines the concept of motion design. The essence is reduced to the fact that instead of boring text the recipient watches a spectacular and vivid video. Rollers that are created in this area, give impetus to the development of creative potential that plays important role in the humanization of society. The purpose of motion design is to improve socio-cultural relations between people, it is done by forming a harmonious subject environment in all spheres of life [2, с. 32].

An important feature of motion design nowadays is that motion design can be a significant impetus to draw attention to a particular social problem and can be used in various fields of human activity, social and cultural projects. With a dynamic picture it connects the material world of man with his spirituality. It was motion design that connected us to visualization processes such as the visual effects that occupy a bypassing position in mass culture. Focus on quick perception, clarity, intelligibility of visual language provides consumer attention and allows more compact transfer of information, speeding up the process assimilation. The discussion revolves around the terms "motion design" and "Multimedia design". "Motion" from English translates as movement, gesture.

So the concept reflects one side of this design activity - personality. Multimedia is an information system that provides simultaneous presentation of information in various forms - sound, animated computer graphics, video series [3].

Visual effects are the important components of creating videos, commercials and movies. Digital trends in new media, integration interactivity and different types of technology in general that have emerged in recent years, combined with successful graphic design play an important role for involving society in visual communication and building sustainable associations with the brand, in the case of marketing messages. Practical implementation of motion design is relevant and has the following important priorities: solving communication problems at different levels (from education to business); fast, interesting and clear dissemination of information to a large mass of people, humanistic significance in society.

References

1. 10 movies that changed CGI this decade. [Electronic resource] URL: <https://www.insider.com/movies-that-changed-cgi-decade-2019-12>
2. Rarenko L.A. Animated 3D Graphics as Visual Brand Communication on Ukrainian Television // International Journal of Innovative Technologies in Social Science. Warsaw, Poland, 2019. No 4(16), P.31-36. ISSN 2544-9338.
3. What is motion capture. [Electronic resource] URL: <https://www.vicon.com/aboutus/what-is-motion-capture/>
4. Do you know there are different types of VFX ? [Electronic resource] URL: <http://www.radiancevisiongroup.com/do-you-know-there-are-different-types-of-vfx>.

**СЕКЦІЯ 9
SECTION 9**

**ЮРИДИЧНІ НАУКИ
LEGAL SCIENCES**

Волкова Д. А.
студентка

Дніпровського національного університету
ім. Олеся Гончара

Науковий керівник:

Гордієнко Т. О.

старший викладач кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного університету
ім. Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ЗАЗНАЧЕННЯ МАСИ ВАНТАЖУ У ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНІЙ НАКЛАДНІЙ

З 1 жовтня 2021 року набули чинності зміни до Закону України «Про автомобільний транспорт» (далі – Закон). Відтепер ст. 48 Закону визначено, що відомості про параметри автомобіля та його вага, у т.ч. з вантажем, та маси брутто, є обов'язковими реквізитами, які має зазначити вантажовідправник при оформленні товарно-транспортної накладної (далі – ТТН) [1]. Одночасно набула чинності і нова стаття 132-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КупАП), що встановлює адміністративну відповідальність для вантажовідправника за

порушення вимог оформлення та внесення відомостей до ТТН у вигляді штрафу у розмірі 51 000 грн [2].

Ці зміни викликали обурення бізнесу, оскільки дотримання зазначених норм зумовлює додаткові витрати часу та фінансових ресурсів, ускладнює процес поставок продукції. Наприклад, підприємства, які здійснюють продаж товару не за вагою, а за кількістю товару (поштучно, у пакетах/піддонах/ящиках), зазвичай не зазначали масу вантажу у ТТН, оскільки вона є стандартною та не зазнає значних змін, а зараз їм доведеться витрачати кошти на придбання вагів та зважування перед відвантаженням. Тому актуальним є питання, чи допустима наразі відсутність відомостей про масу вантажу у ТТН.

По-перше, як випливає з судової практики, ТТН є первинним документом, який містить відомості про господарську операцію, та не може вважатися документом, який беззаперечно визначає масу вантажу. Це підтверджує і примітка до ст. 132-2 КУпАП, з якої вбачається, що адміністративна відповідальність не буде застосовуватися у разі розбіжності відомостей ТТН та фактичної маси вантажу, якщо маса відповідає габаритно-ваговим нормам та/або наявний відповідний дозвіл на проїзд транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні [2].

По-друге, дійсно, цією статтею передбачено відповідальність за внесення недостовірних відомостей у ТТН, а не взагалі за їх відсутність. Але редакція цієї статті викладена таким чином, що унеможлиблює встановлення переліку дій, за вчинення яких має наставати адміністративна відповідальність. Тобто не можливо передбачити, як оцінять уповноважені органи відсутність зазначення відомостей про масу вантажу у ТТН: як недостовірні відомості чи як інше порушення.

Якщо розглядати окремо питання оформлення ТТН без зазначення маси вантажу - то важливо зазначити, що згідно з п. 10.13 Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363 (далі – Правила №363) тарні та штучні вантажі приймаються Перевізником із зазначенням в товарно-транспортній накладній маси вантажу та кількості вантажних місць. Запис у товарно-транспортній накладній маси вантажу та способу її визначення виконується Замовником [3]. Не зазначення вантажовідправником маси вантажу у ТТН буде мати такі наслідки: згідно з Законом ТТН – це єдиний для всіх учасників транспортного процесу (крім фізичних осіб, які здійснюють перевезення вантажу за рахунок власних коштів та для власних потреб) документ, який зокрема містить обов'язкові реквізити, передбачені цим Законом та правилами перевезень вантажів автомобільним транспортом [1]. А ст. 48 Закону визначено такий обов'язковий реквізит ТТН як загальна вага транспортного засобу, у тому числі з вантажем, та маса брутто. Отже, за відсутності цього реквізиту складений документ у розумінні Закону не вважається ТТН (оскільки не виконується одна з умов, визначена у Законі), таким чином уповноважені органи можуть вказати, що на момент перевірки ТТН у водія відсутня. А це відповідно до абз. 3 ч. 1 ст. 60 Закону може бути підставою застосування відповідальності у вигляді штрафу у розмірі 17 000 грн за відсутність ТТН на момент проведення перевірки [1].

Це підтверджується і судовою практикою. Наприклад, у рішенні Луганського окружного адміністративного суду від 30.07.2021 р. суд вказав, що: «...обов'язкові реквізити товарно-транспортної накладної - це інформація, яку повинна містити товарно-транспортна накладна та за відсутності якої документ втрачає визначений Правилами № 363 статус із настанням передбачених законом юридичних наслідків...[3].

Таким чином, наявність у ТТН відомостей про масу вантажу є обов'язковою. Проте для притягнення до відповідальності за неточність таких даних необхідним є факт порушення габаритно-вагових норм або відсутність відповідного дозволу. Тобто можливим варіантом для бізнесу може стати зазначення у ТТН маси штучного вантажу, виходячи із стандартної маси. А загальну масу вантажу для ТТН можна визначити розрахунковим способом (помножити суму стандартної маси вантажного місця на кількість місць вантажу) і зробити зазначення у ТТН саме про розрахунковий спосіб визначення маси вантажу.

Список літератури

1. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 № 2344-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98>
4. Рішення Луганського окружного адміністративного суду від 30.07.2021 у справі № 360/2593/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98689498>

УДК 342.9

Городній М. С.
студент юридичного факультету
Науковий керівник:
Шестак Л. В.
к.ю.н, доцент,
Національний університет «Чернігівська Політехніка»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ СКЛАДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 130 КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Однією з проблем застосування заходів адміністративної відповідальності за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення) є розмежування вчинення відповідних діянь умисно (у стані сп'яніння) і з необережності (під дією лікарських засобів, які знижують увагу та швидкість реакції).

Важливість такого розмежування пов'язана з тим, що, на нашу думку, законодавець недоречно поєднав ці прояви об'єктивної сторони названого адміністративного проступку в одній правовій нормі. Адже стан сп'яніння, як алкогольного, так наркотичного чи токсичного виникає з волі і бажання порушника. Особа усвідомлює, що внаслідок вживання алкогольних, наркотичних чи інших речовин вона перебуває в такому стані, при якому не зможе належним чином керувати транспортним засобом. Більше того, вона усвідомлює і факт вживання відповідних речовин та їх вплив на її стан здоров'я.

Натомість, якщо говорити про перебування під дією лікарських засобів, які знижують увагу та швидкість реакції, то порушник може не знати і не передбачати можливість виникнення відповідної реакції на прийом тих чи інших препаратів.

Приймаючи ліки за кермом, водій перебуває у стані особливого ризику, адже всередині його організму відбуваються реакції, на які він не впливає. І серед медикаментів є ті, споживання яких для водія має бути під обов'язковою заборонаю. Адже при керування транспортним засобом людина змушена здійснювати масу різних операцій в один і той же час (слідкувати за дорогою, рухом транспортних засобів по зустрічній смузі, рухом пішоходів, відволікатися на зауваження пасажирів тощо). А деякі лікарські засоби можуть загальмувати і порушити його реакції мозку, що загрожує розвитком небезпечних ситуацій на дорозі. Так водіям не можна приймати такі склади для зниження артеріального тиску (Адельфан, Синопрекс, Крістепін і Брінердін), ліки для гіпертоніків (Атенололом, Атеноланом, Бисогаммой, Тенормином і Клофеліном), не можна приймати популярні анальгетики (Пенталгін, Темпалгін, Мигренол, Солпадеїн і Каффетин), протиалергічні препарати і деякі протизастудні та протикашльові засоби (Кодтерпін і Кодтермопсис)[1].

Ще більш небезпечним є їх комплексне вживання при одночасній наявності кількох захворювань. Хоча варто сказати, що відповідна реакція на медичний препарат не є обов'язковою, тому багато водіїв нехтують анотаціями до ліків, а єдиного переліку препаратів, прийом яких передбачає заборону керування транспортними засобами поки що відсутній. Більше того, фахівці стверджують, що будь-який лікарський препарат, в принципі, здатний викликати неприємні реакції організму, порушити свідомість і швидкість реакцій [1].

Для ефективної боротьби з транспортними правопорушеннями варто вивчати і застосовувати в Україні кращий світовий досвід. Так, системи покарань у країнах Європи мають на меті зменшити кількість постраждалих і загиблих на дорогах, тому в більшості країн розмір штрафу безпосередньо залежить від тяжкості можливих наслідків порушення. Градація штрафів, наприклад, у Німеччині, є дуже детальною і спирається на рівень небезпеки, на яку водій наражає себе й інших учасників дорожнього руху[2].

Окрім фіксованих штрафів, деякі європейські країни (зокрема Велика Британія та Фінляндія) практикують штрафи, що безпосередньо залежать від рівня доходу порушника. У Сполученому Королівстві за відповідні правопорушення водій має сплатити штраф у розмірі 75% від щотижневого доходу. Штраф у Фінляндії, крім заробітної плати, також залежатиме від кількості осіб, які перебувають на утриманні порушника[3]. Таким чином, фінансове покарання навіть для багатших верств суспільства стає вагомим.

Важливим важелем боротьби з «пияцтвом за кермом» може стати активна інформаційна пропаганда цифрового показнику стану алкогольного сп'яніння.

В Україні вже кілька років існує фіксована норма алкоголю в крові, яка становить 0,2 проміле. Встановлено, що 0,2 проміле рівноцінні 200 гр. вина для чоловіків і 100 гр. сухого вина для жінок, 200 гр. і 100 гр. шампанського, 50гр. і 30 гр. горілки, 50 гр. і 30 гр. коньяку, а також 500 гр. і 330 гр. пива відповідно. Дози алкоголю відповідають допустимій нормі через 30 хвилин після вживання і можуть відрізнятися для кожної конкретної людини[4].

Ця інформація є у відкритому доступі, але не кожна особа знає це. Тому в інтересах збереження громадського порядку і найголовніше - життя людей, держава повинна збільшити акцент на ці показники в своїх медіа ресурсах. Банери, буклети на підприємствах та організаціях де працюють водії. Також можна проводити відповідну роз'яснювальну роботу на автотранспортних підприємствах, розбирати причини тяжких аварій, можливі способи їх попередження тощо.

Як варіант, додати ці цифри до екзаменаційних білетів при складанні теоретичної частини для отримання водійського посвідчення. У містах доволі популярною

послугою є послуга «тверезий водій», про існування якої можуть не знати особи більш зрілого віку.

Отже, підсумовуючи вище викладене, можемо зробити висновок що недосконалість законодавства є несправедливою щодо водіїв, які вживають медичні препарати. Якщо брати до уваги досвід зарубіжних країн, то можна запозичити розмежування розміру штрафу від завданої шкоди або від доходів порушника. Окрім виявлення і розслідування правопорушень потрібно проводити політику попередження таких правопорушень.

Підсумовуючи вище викладене, вважаємо за доцільне виключити з положень ст. 130 КУпАП можливість притягнення до адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом під дією лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції, а відповідальність за такі дії передбачити у самостійній правовій нормі – ст. 130-1 КУпАП, якою визначити менш суворі покарання, зважаючи на те, що це діяння, вчинене з необережною формою вини.

Список літератури

1. Ліки за кермом: заборонені і дозволені. URL: <https://narkodyspanser.vn.ua/статті/ліки-за-кермом-заборонені-і-дозволені/>.

2. Звіт рахункової палати про результати аудиту ефективності виконання державними органами повноважень в частині контролю надходжень до державного бюджету адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху від 13.07.2021 № 15-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/15-2_2021/Zvit_15-2_2021.pdf.

3. Як карають за перевищення швидкості в Україні та країнах Європи. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/ukrayini-ta-krayinah-yevropy/>.

4. Водій у стані сп'яніння є загрозою для себя та інших учасників дорожнього руху. URL: <https://nkm.ks.court.gov.ua/sud2117/pres-centr/news/387957/>.

Капустинська В. В.

студентка факультету фінансів та обліку
Київський національний торговельно-
економічний університет

Гутель А. В.

студентка факультету фінансів та обліку
Київський національний торговельно-
економічний університет

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київський національний торговельно-
економічний університет

СУБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

В управлінні державою однією із найважливіших складових є бюджетна система. Для успішного функціонування економіки держави потрібно ефективно та раціонально здійснювати розподіл бюджетних коштів. Від налагодженості бюджетної системи залежить ефективність здійснення бюджетної політики, а також

забезпечення економічної та фінансової стабільності як держави, так і суб'єктів господарювання.

Згідно з ч. 4 ст. 2 Бюджетного кодексу України поняття бюджетної системи трактується таким чином: по-перше, вона є сукупністю державного та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права; по-друге, це система стійких і впорядкованих зв'язків (міжбюджетних відносин) між її складовими, юридично пов'язаних між собою, яка базується на загальноприйнятих принципах, що відповідають міжнародним стандартам [1].

Для того, щоб функціонування бюджетної системи (або ж будь-якої іншої) здійснювалося найбільш ефективно та неупереджено, держава повинна створити певне правове забезпечення, якому будуть підпорядковуватися усі суб'єкти на операції, здійсненні в межах бюджетної системи, а також за допомогою якого, буде здійснюватися контроль за правильним використанням бюджетних ресурсів.

На жаль, на сьогодні у сфері бюджетного законодавства досить поширеним є вчинення бюджетних правопорушень. Для того, щоб цьому запобігти, органи державної влади здійснюють свій неупереджений контроль.

До суб'єктів, які мають право здійснювати контрольні заходи належать: Рахункова палата (контролює складання та виконання Державного бюджету, аналізує бюджетну політику держави, контролює сферу державного кредиту та грошово-кредитної політики [2]); Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (здійснює державне регулювання ринку капіталу та нагляд за його учасниками, забезпечує підвищення стабільності, конкурентоспроможності та розвитку ринків капіталу, а також захист інтересів інвесторів, запобігає зловживанням та правопорушенням [3]); Державна аудиторська служба України (контролює дотримання вимог законодавства з аудиторського контролю та видає ліцензії фізичним та юридичним особам на право здійснення аудиторської діяльності [4]); Агентство з управління державним боргом України (здійснює управління державним боргом та гарантованим державою боргом, здійснює державні внутрішні та зовнішні запозичення з урахуванням середньострокової стратегії управління державним боргом на відповідний період, є емітентом державних боргових цінних паперів України [5]); Державна фіскальна служба (реалізує та вносить на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, а також щодо державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства [6]).

До учасників бюджетного процесу, які здійснили певне бюджетне правопорушення, можуть застосовуватися заходи впливу, які змінюються залежно від виду та ступеня складності правопорушення: попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства, зупинення операцій із бюджетними коштами, призупинення бюджетних асигнувань, зменшення бюджетних асигнувань, повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету, зупинення дії рішення про місцевий бюджет, безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів, інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України. Проаналізувавши заходи фінансово-правової відповідальності, яка застосовується правопорушника, можна дійти висновку, що вони носять не штрафний, а припинювальний характер, тобто не торкаються майнового стану правопорушника.

Отже, органи державної влади різних рівнів здійснюють ряд контрольних функцій, які їм надані відповідно до нормативно-правових актів для попередження правопорушень у сфері бюджетних правовідносин. Однак, на даному етапі

управлінські заходи ще потребують вдосконалення, адже здійснення правопорушень у цій сфері є ще досить значним.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
2. Про Рахункову палату від 2 липня 2015 року № 576-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
3. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку від 23 листопада 2011 року № 1063/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text>
4. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України від 3 лютого 2016 року № 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
5. Про утворення Агентства з управління державним боргом України від 12 лютого 2020 р. № 127 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2020-%D0%BF#Text>
6. Про Державну фіскальну службу України від 21 травня 2014 р. № 236 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>

Олещенко Е. Л.

студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування. Останніми роками в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів та збільшення кількості дотаційних бюджетів. Недостатність власних стабільних джерел доходів зменшує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний розвиток регіонів. Тому розширення та оптимізація джерел фінансування місцевих бюджетів є надзвичайно важливим завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня фінансової самостійності органів місцевого самоврядування та якісному виконанню ними завдань і функцій.

Як основа фінансової бази органів місцевого самоврядування і складова частина бюджетної системи країни місцеві бюджети відіграють значну роль в забезпеченні грошовими коштами заходів економічного і соціального розвитку певного регіону. Місцевий бюджет відіграє важливу роль, впливаючи на стан економіки держави в цілому. Обсяги місцевого бюджету, величина податкового навантаження і структура бюджетних витрат певним чином впливають на динаміку виробництва, рівень

зайнятості населення і загалом соціально-економічний стан відповідної території [1, с. 996].

Підтримуємо позицію Кириленко О.П. в тому, що місцеві бюджети є важливим економічним важелем регіонального розвитку. Тому важливим завданням фінансової діяльності місцевих органів влади є задоволення суспільних інтересів і потреб громади та сприяння соціально-економічному розвитку регіону [2, с.63].

Україна взяла на себе зобов'язання щодо децентралізації управління після підписання й ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування, яка передбачає, що органи місцевого самоврядування в межах, визначених законом, мають повну свободу дій для реалізації власної ініціативи з будь-якого питання, яке перебуває у сфері їх компетенції. Однак, реальну самостійність місцеві бюджети можуть мати тільки за умови їх фінансової незалежності.

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] відмічається, що самостійність місцевих бюджетів гарантується власними і закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрямки використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону.

Однак, на важливу проблему вказує М. Деркач – невідповідність повноважень, покладених на місцеві органи влади, і виділених коштів на цілі [4]. Фінансові проблеми органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх доходних джерел стали проблемою справді загальнодержавної ваги.

Як зазначає Т. Далєвська, для збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів, зменшення залежності від фінансової допомоги, досягнення збалансованості бюджетів, а також підвищення ефективності управління місцевими фінансами, необхідно: 1) чітко розділити обов'язки між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування; 2) зменшити вертикальний і горизонтальний фіскальні дисбаланси шляхом передання до місцевих бюджетів достатніх джерел доходів, адекватних видатковим потребам місцевого самоврядування; 3) вдосконалити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання; 4) здійснювати державну регіональну політику, спрямовану на зменшення значних відмінностей в економічному розвитку територій; 5) здійснити реформування бюджетної системи відповідно до потреб місцевого самоврядування; 6) підвищити превентивні заходи та посилити контроль стосовно порушення бюджетного законодавства у сфері мобілізації доходів до місцевих бюджетів; 7) стимулювати та заохочувати активну участь громадськості до процесів розроблення пропозицій щодо покращення формування та виконання місцевих бюджетів [5]. На сьогодні громадськість отримала можливість долучатися до розподілу витрат місцевих бюджетів шляхом участі у голосуванні за проекти «громадського бюджету». Також вдосконалюється законодавство щодо відповідальності за правопорушення у сфері бюджетних відносин. Проте, ще необхідно удосконалювати механізми управління в бюджетній сфері.

Отже, на сучасному етапі розвитку бюджетної системи місцеві бюджети відіграють вагомий роль. Вони сприяють розвитку економіки, оновленню інфраструктури, а також забезпечують вирівнювання соціально-економічної диференціації. Але, на жаль, на сьогодні існуюча в Україні модель міжбюджетних відносин ще вимагає вдосконалення.

Список літератури

1. Підхонний О.М. Проблеми забезпечення доходів місцевих бюджетів // Молодий вчений - 2017- №10 – С.996-999
2. Кириленко О.П. Місцеві фінанси / Економічна думка ТНЕУ - 2014 - С. 47-63

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97–ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Деркач М. Формування фінансової бази регіонів // Економіка України. - 2015. - №12
5. Далевська Т. Бюджетна децентралізація: передумови та напрями реалізації. // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 1. -С. 149 - 159.

Поліщук К. О.

студентка факультету фінансів та обліку
Київський національний торговельно-
економічний університет

Алексєєва С. В.

студентка факультету фінансів та обліку
Київський національний торговельно-
економічний університет

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київський національний торговельно-
економічний університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людське суспільство характеризується тим чи іншим ступенем організованістю та упорядкованістю. Це викликано потребою та необхідністю узгодження потреб, інтересів окремої людини та спільнот в цілому. Досягнення такої згоди здійснюється соціальним, зокрема правовим регулюванням. З розвитком економіки все більшого значення набуває регулювання діяльності банків.

Банківська діяльність як особливий вид економічної діяльності без регулюючого впливу, зокрема з боку держави, набирає ознак хаотичності, непрогнозованості та може призвести до фінансового краху [1]. Як зазначає Барахтян Н.В., на сучасному етапі розвитку банківської системи України слід констатувати виключний характер банківської діяльності, що визначається високим рівнем ризику, який вона несе для споживачів банківських послуг. Саме ці її характерні ознаки й зумовлюють необхідність її державного регулювання. Варто зауважити, що банківське законодавство є комплексною галуззю законодавства, оскільки окремі положення щодо регулювання банківської діяльності можна знайти у нормах господарського законодавства (переважна більшість), фінансового, цивільного, адміністративного та кримінального законодавства [2].

Регулювання та банківський нагляд є необхідною умовою. Вони здійснюються відповідно до Конституції України [3], Закону України «Про банки і банківську діяльність» [4], Закону України «Про Національний банк України» [5], інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Національного банку України.

Здійснюється регулювання, як правило, органами, які мають нормотворчі функції, насамперед це парламент. Він формує законодавчі правила для впливу на діяльність українських банків, які складаються відповідно до державних цілей. Також парламент контролює виконання цих правил, періодично вносить зміни, аналізуючи

їх використання. Банківський нагляд переважно покладається на орган банківського нагляду (в Україні таким органом є Національний банк України (далі – НБУ).

НБУ здійснює нагляд і регулювання банків для сприяння безпеці та фінансовій стабільності банківської системи України [6].

Згідно з Законом України "Про Національний банк України", банківське регулювання є однією із функцій НБУ, яка полягає в створенні системи норм, що регулюють діяльність банків та визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду і відповідальність за порушення банківського законодавства. Під банківським надглядом Закон України «Про Національний банк України» розуміє систему "контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких НБУ здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку" [5, ст.1].

Правове регулювання банківської діяльності в Україні за останні роки змінилось. Внесено зміни до Закону України «Про банки та банківську діяльність», відповідно до яких передбачені інший розмір статутного капіталу банків та інші терміни приведення у відповідність його розміру; запроваджені нові правила корпоративного управління банків щодо розкриття даних про структуру власності, визначення ключових учасників банку; уточнені й доповнені питання виключної компетенції загальних зборів учасників та Ради банку, необхідності незалежних членів і нових критеріїв кваліфікації пов'язаних з банком осіб, застосування особливостей відповідно до Закону України «Про фінансову реструктуризацію».

Суспільні відносини у сфері банківської діяльності досить різноманітні та багатогранні. Правове регулювання в цій сфері здійснюється нормами різних галузей права, цивільного, адміністративного та фінансового. На сьогодні, є частина банківських відносин, регулювання яких неможливе без втручання держави, без залучення державного гарантування того, що суб'єкти відповідних відносин мають належний захист своїх прав та інтересів. Тому, державного втручання потребує сфера організації банківської системи, грошового обігу, валютного регулювання та контролю.

Список літератури

1. Васильєва Л.О. Адміністративно-правове регулювання банківської діяльності: постановка проблеми. // Правова позиція – 2018. – №2 (21), – С. 34-40. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2018/2/5.pdf>
2. Барахтян Н.В. Правове забезпечення банківської діяльності: сучасний стан та перспективи. // Юридичний науковий електронний журнал 2017. – №1, URL: http://lsey.org.ua/1_2017/14.pdf
3. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України, - 1996, - №30, - С. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
5. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
6. Банківський нагляд: офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about#section-1>

Коновалова О. С.

курсант першого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Шевяков М. О.

капітан поліції, старший викладач
кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПОРУШЕННІ ПДР ІНОЗЕМЦЯМИ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ІМУНІТЕТОМ

Як справедливо зазначається у спеціальній літературі «...будь-який захід адміністративного примусу передбачає відповідний правовий механізм її реалізації у вигляді обов'язкових елементів, що відбивають специфіку та дозволяють ідентифікувати цей захід серед подібних» [1, с. 45-50].

Під механізмом правового регулювання у загальній теорії права прийнято розуміти сукупність правових засобів, які забезпечують дієве правове вплив на суспільні відносини [2, с. 98, 99].

Пам'яті професора Ю.А.Тихомирова: «Адміністративно-правове регулювання ... є механізм імперативно-нормативного впорядкування організації та діяльності суб'єктів та об'єктів управління та формування стійкого правового порядку їх функціонування. Причому воно, як і власне адміністративне управління, поширюється на багато сфер державного і суспільного життя...».

Незважаючи на досить докладну регламентацію матеріальних норм механізму взаємного визнання та виконання рішень, процесуальні норми вимагають певного коригування.

Під визнанням (англ. recognition) енциклопедія міжнародного публічного права розуміє прийняття іноземного акта держави без розгляду лежить основу його застосування іноземного права, тобто. визнання правової позиції, створеної цим актом.

Визнання часто взаємне (англ. reciprocal) або взаємне (англ. mutual), оскільки держави, що полегшують прийняття претензій з боку інших держав, рано чи пізно виявляються у ситуації, коли їм потрібно інше держава, щоб полегшити прийняття їхніх вимог. З визначення випливає, що взаємне визнання не передбачає попередньої гармонізації, а точніше – не залежить від неї [3, с. 227-233].

Розглядаючи питання залучення іноземних громадян до відповідальності, слід зазначити, що якщо іноземний громадянин здійснив адміністративне правопорушення біля, а згодом убув за її межі, чинний КУпАП містить ряд особливостей, що стосуються як здійснення адміністративного переслідування, і виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення країни перебування порушника.

Варто враховувати те, що наявність імунітету у іноземних громадян від притягнення до адміністративної відповідальності в Україні не означає, що такі особи не можуть бути залучені до юридичної або дисциплінарної відповідальності у країні, громадянами якої вони є. Фактично відбувається передача розгляду справи

про адміністративне правопорушення інші органи, які спеціально уповноважені таку діяльність [4]. Однак, практично це викликає суттєві проблеми. Інспектори дорожньо-патрульної служби ДІБДР МВС України мають мінімальний обсяг повноважень, щоб здійснити дані дії.

У нашій країні інспектори дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції, з огляду на особливий статус зазначених осіб, не можуть застосувати щодо них заходи забезпечення, відповідно складається ситуація, за якої іноземних громадян, які мають імунітет від адміністративної юрисдикції, на практиці просто не представляється можливим залучити до України до адміністративної відповідальності.

Все це призводить до того, що поліцейські дорожньо-патрульні служби ДІБДР МВС України, адміністративна діяльність яких пов'язана з забезпеченням належного рівня безпеки дорожнього руху, не можуть у повному обсязі гарантувати таку безпеку, оскільки є низка обмежень щодо притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності [1].

З метою вдосконалення законодавства є можливим у КУпАП внести відповідні зміни, а саме передбачити детальні особливості та порядок притягнення до адміністративної відповідальності іноземного громадянина, який має імунітет від адміністративної юрисдикції.

Це дозволить виключити наявні проблеми у правозастосовчій практики або хоча б мінімізувати їх.

Список літератури

1. Авер'янов В. Адміністративна реформа і правова наука / В. Авер'янов // Право України. 2002. № 3. С.20-27.
2. Лелеченко А. Проведення адміністративної реформи в Україні: дійсність, стан, проблеми /А.Лелеченко// Збірник наукових праць Національної академії управління при Президентіві України. 2012. №2. С.68-77.
3. Ославський М. До питання здійснення адміністративної реформи в Україні / М.Ославський // Право України. 2004. №9. С.40-43.
4. Палешко А. Проблеми правового забезпечення адміністративної реформи / А. Палешко // Право України. 2011. № 12. С.43-50.

Почечайло Є. Д.
студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:

Шевченко О. В.
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

На сьогодні актуальним питанням для України постає покращення управління в країні задля її нормального функціонування та подальшого розвитку. Однією з вагомих управлінських функцій держави є функція державного фінансового

контролю, за рахунок вдосконалення якої країна буде здатна ефективно використовувати державні фінансові ресурси, що призведе до задоволення фінансово-економічних потреб громадян і до підвищення авторитету країни перед світовою спільнотою.

Пошуком шляхів удосконалення державного фінансового контролю займалися такі науковці, як: Березовська Н. І. [1], Гуцаленко Л. В. [2], Дерій В. А. [2], Коцупатрий М. М. [2], Савченко Л. А. [4], Шевченко Н.І. [5].

Визначення фінансового контролю у своїй дефініції дає Савченко Л. А. – це діяльність, яка має відповідну мету: ефективне виконання фінансової політики, мобілізація фінансових ресурсів і їх плідне використання [4, с.25]. Державний фінансовий контроль являє собою різновид фінансового контролю, який здійснюється відповідними органами державного фінансового контролю. Він полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі, а також використання коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України [2, с. 6].

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3], державний фінансовий контроль забезпечується завдяки проведенню державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель і моніторингу закупівлі. Державний фінансовий аудит полягає у аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних або комунальних коштів і майна й інших активів держави, коректності ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової звітності [3, ст.3]. Інспектування здійснюється у формі ревізії. Воно полягає як у документальній, так і у фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи. Інспектування забезпечується виявленням наявних фактів порушення законодавства, встановленням винних (посадових і матеріально відповідальних осіб) у їх допущенні [3, ст.4].

Контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель здійснюється шляхом проведення моніторингу закупівлі у порядку, встановленому Законом України «Про публічні закупівлі», проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту та інспектування [3, ст.5].

Незадовільний стан фінансового контролю в Україні зумовлений тим, що, попри вимогу публічності, не завжди оголошується достовірна інформація щодо використання бюджетних коштів: на що вони спрямовуються та який результат від реалізації – чи несе користь суспільству. Для того щоб вирішити проблеми та вдосконалити державний фінансовий контроль науковець Шевченко Н.І. пропонує: розробити програму удосконалення бюджетного законодавства у даній сфері; прийняти Закон України «Про державний фінансовий контроль», який би унормував складові процесу, чітко розмежував органи парламентського й урядового фінансового контролю, визначив коло суб'єктів державного фінансового контролю, ієрархію органів, форми їх організації та взаємодії тощо; забезпечити відкритість і гласність діяльності Верховної ради України у сфері обговорення актуальних проблем організації ефективного державного фінансовою контролю в Україні шляхом проведення парламентських слухань [5, с. 63].

Ми переконані що, застосувавши запропоновані Н. І. Шевченко кроки з приводу вдосконалення державного фінансового контролю, держава зведе до мінімуму

фінансові злочини, підвищить якість забезпечення організаційно-контрольної діяльності в цілому. Однак вважаємо пропозицію про прийняття Закон України «Про державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства і відповідальність за бюджетні правопорушення», не доцільною, адже є логічним доповнити Бюджетний кодекс України.

Отже, державний фінансовий контроль є необхідним та невід'ємним елементом діяльності держави, однак він повинен стосуватися лише сфери публічних фінансів. Основні шляхи удосконалення полягають у внесенні змін до нормативно-правових актів.

Список літератури

1. Березовська Н.І. Державний фінансовий контроль в Україні та шляхи його вдосконалення // Фінанси України. - 2009. - № 8. - С.118
2. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрій – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 16.10.2012 р. № 2939-ХІІ. Редакція від 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
4. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: монографія. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 407 с.
5. Шевченко Н.І. Державний фінансовий контроль в Україні: сучасний стан, проблематика, напрямки реформування // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – №1. – С.60-64.

Ромась В. С.

студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Податки є важливим джерелом наповнення державного бюджету, а також інструментом регулювання певних економічних процесів всередині країни. Тому податкова система є надзвичайно важливим елементом внутрішнього механізму кожної держави. Ця сфера також потребує належного контролю і юридичної відповідальності у випадках порушення законодавства. Лише якісне правове регулювання буде справедливо карати порушників і стимулювати інших суб'єктів до правомірної поведінки, а також формувати суспільну свідомість та повагу до законів.

Питання відповідальності за порушення податкового законодавства досліджували ряд науковців, серед них С. Козуліна [1], А. Літвінцева [2], Л. Товкун [3] та інші.

Важливим моментом при розгляді податкових правовідносин є співвідношення понять «податкове правопорушення» та «порушення податкового законодавства». Ці поняття не тотожні. «Податкове правопорушення» є широким поняттям, тому що включає окрім власне податкових правопорушень, ще і кримінальні та адміністративні правопорушення у сфері оподаткування. Термін «порушення податкового законодавства» може визначатись як протиправне діяння у сфері оподаткування та призводить до невиконання закріплених податково-правовими нормами обов'язкових приписів, незалежно від виду відповідальності, яку встановлюють за його скоєння [3, с.86].

Порушення податкового законодавства є підставою притягнути порушника до відповідальності. Юридична відповідальність виконує функцію контролю над платниками податків. Її основне завдання – застосування санкцій до правопорушників. За порушення законів з питань оподаткування застосовують адміністративну, фінансову чи кримінальну відповідальність.

До адміністративної відповідальності притягують за такі види правопорушень: порушення порядку ведення податкового обліку [4, ст.163-1]; несплату або сплату із запізненням узгоджених податкових зобов'язань [4, ст.163-2]; невиконання вимог фіскальної служби [4, ст.163-3]; порушення у сфері податку на доходи фізичних осіб [4, ст.163-4].

Кримінальна відповідальність настає лише за умисне ухилення від сплати податків, встановлених Податковим кодексом України, тому має бути доведено вину особи (наприклад: відсутність податкового обліку чи ведення його з порушенням встановленого порядку, перекручування в обліковій чи звітній документації, веденні подвійного обліку тощо).

Як зазначає А. Літвінцева, фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства володіє специфічними матеріально-правовими і процесуальними ознаками, закріпленими в нормативно-правових актах податкового законодавства. Метою фінансової відповідальності є відновлення правопорядку у сфері справляння податків та зборів шляхом застосування до порушника фінансово-правових санкцій. До видових ознак фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства слід віднести такі: особливе поєднання приватного та публічного інтересу в межах відносин податкової відповідальності; наявність специфіки фінансово-правових санкцій; закріплення положень, що регулюють податкову відповідальність в окремому кодифікованому акті – Податковому кодексі України (нормативна підстава); виникнення на підставі вчинення податкового правопорушення (фактична підстава); наявність особливого порядку притягнення до податкової відповідальності (процесуальна підстава) [2, с.152].

Відповідальність за порушення податкового законодавства за своєю юридичною природою є фінансово-правовою й характеризується такими ознаками: вона встановлюється безпосередньо податковим законодавством; передбачає заходи покарання до осіб, винних в невиконанні або неналежному виконанні податкових обов'язків; основою відповідальності є податкове правопорушення, передбачене податковим законодавством [3, с.86].

Як і в будь-якій сфері, у податковому законодавстві є певні прогалини, нечіткі формулювання та інші проблеми, які викликають труднощі в тлумаченні та застосуванні на практиці, а ще дозволяють правопорушникам уникати покарання. Тож, можна зазначити, що регулювання податкової відповідальності за порушення податкового законодавства потребує вдосконалення та певного розгляду. Що своєю чергою буде працювати на зміцнення державного ладу та стабільності.

Список літератури

1. Козуліна С. Проблеми правового регулювання юридичної відповідальності за порушення бюджетного та податкового законодавства // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2018. – №22. – С.36-43 URL: <http://surl.li/avsdv>
2. Літвінцева А. Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства// Підприємництво, господарство і право – 2016. – С. 150-154 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_6_31.
3. Товкун Л.В. Відповідальність за порушення податкового законодавства як складова фінансової відповідальності // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. № 1106. Серія «Право». Випуск № 17, – 2014 р. – С.84-86 URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13216/1/Tovkun_84-86.pdf
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Шараєвська Ю. Ю.

студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Романюк О. С.

студент факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Державне регулювання діяльності банківських послуг це вплив на діяльність банків уповноважених державних органів, які здійснюють нормативне регулювання основ діяльності банків, забезпечують можливості їх функціонування і реалізують безпосереднє регулювання в цій сфері.

Державне регулювання діяльності банків має два рівні: загальне регулювання – здійснює Верховна Рада України у формі законів і постанов; спеціальне регулювання – забезпечується Національним банком України. Формою регулювання в даному випадку виступають нормативні та індивідуальні акти Національного банку України [1].

Відповідно до Конституції України [2, ст.99] основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. При виконанні своєї основної функції він має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

Безперервне і надійне функціонування банківської системи, яке б забезпечувало сталий розвиток ринку та економіки країни в цілому є метою державного регулювання діяльності банків на ринку фінансових послуг. Воно здійснюється Національним банком України у двох формах: адміністративне та індикативне. Адміністративне регулювання передбачає: реєстрацію банків і ліцензування їх

діяльності, встановлення вимог та обмежень щодо їх діяльності, застосування санкції адміністративного чи фінансового характеру, здійснення нагляду за діяльністю банків та надання рекомендації щодо їх діяльності. Індикативне – забезпечує: визначення норм обов'язкових резервів для банків, встановлення обов'язкових економічних нормативів норми відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій, здійснення рефінансування банків, визначення процентної політики, здійснення управління міжнародними резервами, включаючи валютні інтервенції та регулювання кореспондентських відносин, регулювання операції з цінними паперами на відкритому ринку та регулювання імпорту і експорту капіталу.

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» [3] банківське регулювання є однією із функцій Національного банку, яка полягає у створенні системи норм, що: визначають загальні принципи банківської діяльності; регулюють діяльність банків; регулюють порядок здійснення банківського нагляду; визначають відповідальність за порушення банківського законодавства; формують систему контролю та активних впорядкованих дій з боку Національного банку України за дотриманням банками та іншими фінансовими установами законодавства України і встановлених нормативів.

Головна мета банківського регулювання і нагляду – безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів[3]. З огляду на це, на законодавчому рівні передбачені основні завдання банківського регулювання та нагляду: забезпечення стабільності та надійності банківської системи з метою економічного зростання країни; захист інтересів вкладників, які розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління банками та шахрайства; забезпечення відкритості (прозорості) політики і діяльності банківського сектора в цілому і кожного банку зокрема; створення конкурентного середовища у банківському секторі, яке сприяє зниженню процентних ставок за депозитами, розширенню банківських послуг, запровадженню нових банківських технологій; підтримка необхідного рівня стандартизації і професіоналізму в банківському секторі, забезпечення ефективної діяльності банків і запровадження технологічних нововведень в інтересах споживачів банківських послуг; додержання стійких темпів економічного зростання та підтримка економічної політики Кабінету Міністрів України.

На сьогоднішній день Національним банком України вже багато зроблено для того, щоб ринок банківських послуг в Україні розвивався більш інтенсивно, але залишається ще достатньо проблем нормативно-правового, інституціонального, інформаційно-аналітичного, кадрового характеру, які потребують вирішення. Тому, національні регулятивні органи повинні направити зусилля на забезпечення банківської системи дієвим методичним інструментарієм банківського нагляду, а також і надалі удосконалювати систему банківського регулювання в Україні з урахуванням міжнародних стандартів та вимог Базельського комітету.

Список літератури

1. Еш С.М. Ринок фінансових послуг: концепт лекцій для студентів спеціальності «Фінанси» денної та заочної форм навчання. Київ : НУХТ, – 2008. – 127 с.
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.99. №679-XIV (зі змін та доповн.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

Токаренко Т. Є.
студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:
Шевченко О. В.
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ФІНАНСОВО-ПРОВАВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Юридична відповідальність відіграє особливо важливу роль у всіх сферах діяльності держави та суспільства. Як інструмент встановлення правопорядку, вона утворює систему взаємопов'язаних видів відповідальності, кожен з яких відповідає за певну галузь. Зазвичай, більше уваги приділяють дослідженню таких видів відповідальності як: кримінальна, адміністративна, цивільна, а фінансова відповідальність, найчастіше, залишається поза увагою, хоча посідає важливе місце, а фінансово-правові норми вимагають не меншого захисту, аніж норми інших галузей права.

Дослідження фінансового права у своїх роботах відобразили такі науковці: Міщенко Л. В. [1], Садченко М. М. [2], Наконечна Г. Я. [3], Ярмоленко Ю. В. [4], Косяченко К. Е. [5], Чечелюк О. Ю. [3], Шолкова Т. Б. [6] та ін.

Інтенсивний розвиток та накопичення фінансового законодавства в Україні сприяли виокремленню такого виду юридичної відповідальності як фінансово-правова [1, 189]. Фінансово-правова відповідальність – це державний осуд, що має прояв з погляду суб'єктивного права як нормативний, формально визначений у фінансовому праві, гарантований і забезпечений фінансово-правовим примусом юридичний обов'язок зазнавати правопорушником заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій (штраф, пеня) за вчинене ним правопорушення у сфері фінансової діяльності [7]. Сутність фінансової відповідальності: це правовідносини, що виникають у галузі фінансової діяльності між державою або органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами фінансових правовідносин на підставі фінансового правопорушення та в яких реалізуються несприятливі наслідки за порушення фінансово-правових норм [5, 67].

У науковій спільноті питання виділення фінансово-правової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності неодноразово обговорювалось. У результаті такого обговорення наукова спільнота поділилась на тих, хто виділяє фінансово-правову відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності, і тих, які це заперечують [3, 76]. Ті, хто проти відмежування фінансово-правової відповідальності як окремого виду, відносять її до адміністративної. Останнім часом, у зв'язку з розвитком фінансового законодавства, прихильників відмежування все більше.

Варто зауважити, що фінансова система відіграє найважливішу роль в існуванні держави, оскільки без фінансових ресурсів жодне територіальне утворення не може існувати [6, 106]. Тому вона має регулюватись окремим законодавством, відповідно, і за порушення цього законодавства має накладатись окремий вид відповідальності, тобто фінансова. Такої думки також притримується Ярмоленко Ю. В., який зазначає,

що фінансово-правова відповідальність має встановлюватись виключно законами, що діють у фінансовій сфері, та якими також має визначатись міра відповідальності у вигляді фінансових санкцій до суб'єктів фінансових відносин [4, 222].

Отже, підсумувавши все вище сказане, можна зробити висновок, що фінансово-правова відповідальність має займати окреме місце і є одним із видів юридичної відповідальності. Вона визначається законами, які діють у фінансовій сфері, виникає за порушення у сфері публічних фінансів.

Список літератури

1. Міщенко Л. В. Особливості притягнення до фінансово-правової відповідальності за бюджетні правопорушення // Право і суспільство. - 2015. - № 1. - С. 189-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_1_33
2. Садченко М. М. Фінансово-правова та адміністративна відповідальність: порівняльний аналіз // Наука і правоохорона. - 2014. - № 4. - С. 277-282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2014_4_46
3. Наконечна Г. Я. Фінансово-правова відповідальність суб'єктів фінансового права / Г. Я. Наконечна, О. Ю. Чечелюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. – 2016. – Вип. 2(2). – С. 76-80. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_2\(2\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_2(2)__20)
4. Ярмоленко Ю. В. Фінансово-правова відповідальність і діяльність фінансових пірамід // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2015. – Вип. 2(2). – С. 221-225. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2\(2\)__47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2(2)__47)
5. Косяченко К. Е. Фінансово-правова відповідальність бюджетних установ за порушення бюджетного законодавства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2017. - Вип. 28. - С. 66-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2017_28_19
6. Шолкова Т. Б. Фінансово-правова відповідальність в сфері функціонування публічних фондів органів місцевого самоврядування, як особливий вид юридичної відповідальності // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2014. - № 11. - С. 105-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_11_32
7. Відповідальність за порушення фінансового законодавства URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/finance_law_20/nm/them3.html

Тарасюк В. В.

студентка факультету фінансів та обліку
Київського національного торговельно-
економічного університету

Науковий керівник:

Шевченко О. В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-
економічного університету

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ТА КІБЕРЗАХИСТ У ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМАХ

Головною особливістю економічного розвитку під впливом цифровізації є впровадження інформаційних технологій, зокрема перехід на онлайн-сервіси. Кіберпростір – це новий канал для створення і поширення різноманітної інформації,

він став новим двигуном зростання економіки, новою платформою соціального управління, новим способом міжнародного співробітництва, до того ж і зовсім новою сферою державного суверенітету. Однак кіберпростір надає нам не тільки ресурси, можливості, але і містить загрози. Тому державі необхідно здійснювати заходи, щодо захисту інформації.

У Світовому звіті про платежі за 2020 рік (World Payments Report 2020) зазначено, що наразі відбувається зростання споживчого попиту на безготівкові платіжні операції в зв'язку з розвитком Інтернету та дистанційних каналів обслуговування під впливом пандемії COVID-19 [1].

Як зазначає Назарова О. Ю, протягом останніх десятиліть спостерігається процес швидкого розвитку і перетворення національних платіжних систем під впливом розвитку цифрових технологій, а також конкуренції, поведінки споживачів, регулятивних ініціатив. Трансформація інфраструктурних елементів платіжних систем проявляється в поширенні альтернативних сервісів для приймання, обробки і розрахунку платіжних транзакцій [2]. Безконтактні платежі здійснюються спеціальними платіжними картами з вбудованими чіпами або за допомогою систем мобільних платежів. У 2019 році через мобільні термінали було проведено транзакцій на суму 745,8 млрд дол. США. До кінця 2021 очікується майже 40% платіжних операцій будуть прийняті на мобільних терміналах [3].

Нові суспільні відносини, що виникають у сфері розрахунків між суб'єктами, потребують сучасного правового регулювання. Визначення поняття «платіжна система» міститься у Законі України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» відповідно до якого платіжна система – це платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними під час проведення переказу коштів [4, п. 1.29 ст. 1]. З 01.08.2022 р. зазначений закон втрачає чинність, його замінить Закон «Про платіжні послуги» [5] у якому більш досконало розкрито основні категорії.

Нововведення містить Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Змін до Положення про електронні гроші в Україні" [6]. Серед найважливіших ключових змін: необхідність ідентифікації користувачів електронних грошей, установлення нових лімітів для операцій з електронними грошима, посилення вимог до банків-емітентів електронних грошей щодо контролю за діяльністю комерційних агентів, підвищення рівня захисту прав користувачів електронних грошей.

Безпека платежів передбачена у законах: "Про Національний банк України" [7] (ст. 7, 15, 56), "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" (ст. 14, 17, 18, 19, 22, 38), "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" [8] (ст. 6, 8). З метою встановлення вимог щодо забезпечення захисту інформації та кіберзахисту в платіжних системах Національний банк України 19.05.2021 р. видав постанову Про затвердження Положення про захист інформації та кіберзахист у платіжних системах [9]. Зазначена Постанова передбачає: впровадження ризик-орієнтованого підходу до захисту інформації залежно від суми можливих збитків; встановлення вимог до використання засобів захисту інформації; визначення політики управління доступом; підвищення рівня безпеки платіжних послуг для користувачів.

Оскільки сучасна фінансова система постійно удосконалюється за рахунок інноваційних технологій, відповідно, і нормативно-правове регулювання має відповідати вимогам сучасності, а також враховувати світові тенденції розвитку платіжної сфери, тому що будь-які інноваційні продукти мають бути доступними та безпечними для споживача платіжних послуг. Наразі сфера платіжного простору України перебуває на стадії активного реформування.

Список літератури

1. World Payments Report 2020 Capgemini – 16th edition. URL: <https://worldpaymentsreport.com/resources/world-payments-report-2020/> (дата звернення: 20.11.2021).
2. Назарова О. Ю. Банківська система як складник фінансових відносин. // Причорноморські економічні студії. – Одеса, – 2018. – № 28 (частина 2). С. 160–164.
3. The 2020 McKinsey Global Payments Report. URL: <https://www.mckinsey.com/> (дата звернення: 20.11.2021).
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
5. Про платіжні послуги: Закон України від 01.08.2022 №1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
6. Про затвердження Змін до Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Національного банку України від 11.09.2020 № 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0133500-20#Text>
7. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
8. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
9. Про затвердження Положення про захист інформації та кіберзахист у платіжних системах: Постанова Національного банку України від 19.05.2021 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043500-21#Text>

УДК 340.11

Федоренко Т. М.

к. ю. н., доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4603-2211>

Петрушак А. Г.

магістр, VI курс,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВА

У філософському розумінні формалізація відображає результати мислення в точних поняттях чи твердженнях, формалізація (форма та формальні компоненти) є засобом виявлення змісту наукових знань [1, с. 743–744]; саме з цих позицій звернемось до принципу права.

В загальній теорії права та в галузевих юридичних науках під принципами права розуміють основоположні ідеї, начала, що характеризують сутність права як соціальне явище та створюють своєрідний «каркас» на якому тримається система права [2, с. 179; 3, с. 164; 4, с. 258]. Такі теоретики права як О. В. Зайчук, А. М. Колодій спільні у тому, що принципи права – це такі правові явища, які безпосередньо пов'язують зміст права з тими закономірностями суспільного життя, на яких ця правова система побудована і які вона закріплює; ця залежність зумовлює

характер правотворчості, зміст правових норм, способи і методи реалізації права [5; 6, с. 20–21].

Змістовно «принцип права» є значно ширшим за його нормативний, законодавчий вираз. Отже, в структурі принципу права науковці видаляють три компоненти: наявність певних уявлень щодо сфери правосвідомості; закріплення відповідних положень у діючому законодавстві; реалізація принципів права у конкретній сфері суспільних відносин [5; 7, с. 14].

Як справедливо зазначає О. В. Зайчук, таке розуміння структури принципу права вказує на способи формування принципів права: а) «принцип зароджується як певна ідея у теорії, закріплюється у системі правових норм і через них перетворюється у суспільні відносини»; б) безпосередньо «суспільні відносини концентруються і закріплюються у нормах права, на підставі яких формулюються принципи права [5].

Перший спосіб формування принципу співпадає з механізмом виникнення права, другий з механізмом реалізації права [5].

Саме таке розуміння способів формування принципів права породжує проблему нормативної формалізації (закріплення) принципів права.

Так, з позицій позитивістського розуміння права – принцип права починає своє буття з моменту його закріплення у формах права; з позицій «м'якого» позитивізму або непозитивістських теорій права «регулюючий вплив на правозастосовну практику можуть чинити і такі правові ідеї-принципи, які не закріплені в законі» [5]. Але, при цьому О. В. Зайчук, робить зауваження про те, що законодавче закріплення принципу права виступає лише завершальною стадією процесу виникнення, формування принципу як наукової ідеї або керівної засади юридичної практики.

Свого часу видатний теоретик права П. О. Недбайло вказував на те, що, з одного боку, принципи права відображають його об'єктивні властивості та зумовлені закономірностями розвитку певного суспільства та історично властивих йому інтересів, потреб, протиріч і компромісів різних класів або верств населення, а, з іншого боку, у принципах права відображене суб'єктивне сприйняття права членами суспільства, їх моральні та правові погляди, почуття, потреби, що висловлені у різних ученнях, теоріях, напрямках праворозуміння [11]. Розмірковуючи щодо природи правових принципів можна позначити, що дані правові явища відображають усі прояви суспільного життя і саме ця обставина вказує на безумовну нормативність принципів права.

О. В. Скурко в монографічному дослідженні «Принципи права» формулює питання про відмінність принципів права від норм права. Розвиваючи цю тему О. В. Скурко робить висновок про те, що «як норми права, так і відповідні принципи права можуть приймати різний рівень абстрактності/конкретності ..., то основна, по суті, їх (норми і принципу права) відмінність – позитивність норми права, її належність сфері *ius scriptum*, і непозитивність принципу права, його належність сфері *ius non scriptum*. При цьому позитивна норма права *статична*; принцип права ... – *динамічний*. Тобто, ... принцип права – норма «писаного права», що «ожила», але яка ще, однак, не перейшла (і не переходить взагалі) на рівень конкретики, властивий безпосередньо правовідносинам» [9, с. 52]. І далі авторка продовжує, що принцип права є нічим іншим, як *звичаєм застосування норми права* (причому, як правило, норми матеріального права), *принципи права та їх система* – це традиції співтовариства юристів даної правової системи [9, с. 52].

Також порівняння норми і принципу права дозволяє зробити висновок про те, що принципи права в силу своєї природи, зокрема *структурно та логічно, не передбачають власної санкції*, але, певним чином розвиваючи гіпотезу і диспозицію

відповідної норми, спираються і залишаються в рамках санкції відповідної норми права [9, с. 53].

Розвиваючи цю думку, можна далі стверджувати, що, беручи до уваги нетотожність норми права і норми законодавства, *принципи права здійснюють «конструювання» системи права*, а також зворотне відношення – від потреб системи права до актів, що формують законодавство. Тут, отже, принципи права виступають *посередниками, виконують роль ланцюга між системою права та системою законодавства*, а також між верифікованою системою норм, логічної структурою власне норми, з одного боку, і «писаним правом», з іншого боку, тобто між «змістом» та «формою» права [9, с. 53].

Отже, пошук формальних компонентів щодо принципу права допомагає з'ясувати чому, на відміну від правових норм, які відповідають тій або іншій епосі, певному історичному періоду, принципи права є фактором стабільності, закріплюють вже існуючі суспільні відносини, принципи права характеризується стійкістю, залишаються незмінними протягом тривалого періоду [5].

Список літератури

1. Философский энциклопедический словарь. М.: Сов. Энциклопедия, 1983. 840 с.
2. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. Х.: Одісей, 2012. 432 с.
3. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: учебник. М.: Юрист, 2004. 512 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): підручник. Х.: Еспада, 2006. 776 с.
5. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. К., 2012. Вип. 3 : Основоположні принципи права як його ціннісні виміри. – С. 21–27.
6. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
7. Васильев А. М. О правовых идеях-принципах. *Советское государство и право*. 1975. № 3. С. 11–18.
8. Недбайло П. Е. Объективное и субъективное в праве (К итогам дискуссии). *Правоведение*. 1974. № 1. С. 14–25.
9. Скурко Е. В. Принципы права: монография. М.: Ось 89, 2008. 192 с.

УДК 339

Шовдра М. М.

студентка юридичного відділення

Галицького коледжу ім. В'ячеслава Чорновола

Самойлова І. А.

викладач юридичних дисциплін вищої категорії

Галицького коледжу ім. В'ячеслава Чорновола

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

В останні десятиліття світова спільнота переживає події, які призводять до значного збільшення осіб та підприємств, які переводять свою діяльність в «онлайн» режим. Такими процесами, перш за все, є глобалізація та досягнення науково-технічного прогресу, які відкривають нові можливості в сфері економіки - формування інформаційного виробництва та розвиток електронної комерції.

Використання інформаційних технологій є одним з найважливіших завдань народного господарства, оскільки від рівня інформатизації залежить не тільки внутрішній економічний стан суспільства, а й положення на міжнародній арені, створення міждержавних електронних зв'язків у сфері бізнесу, науки, виробництва та інших напрямів.

У зв'язку із вищенаведеними процесами, в Україні зараз стрімко розвиваються нові інститути, одним із яких є саме електронна комерція(торгівля).

Мета роботи. Головною метою роботи є дослідження поняття, значення та особливостей законодавчого регулювання електронної комерції.

Поставлена мета зумовила вирішення наступних завдань:

- визначити правову природу та поняття електронної комерції;
- дослідити сферу застосування та правове регулювання електронної комерції в Україні;
- визначити проблемні питання та шляхи регулювання електронної комерції.

Матеріали та методи. У роботі закріплено основні результати та положення, отримані шляхом проведення дослідження з використанням таких методів, як: аналізу, синтезу, аргументації, системно-структурний, історичний та логіко-семантичний. Ці методи допомогли визначити корінь проблем, для пошуку відповідей на завдані завдання. Матеріалами служили законодавство України у сфері електронної комерції та електронного бізнесу; наукові праці, дослідження та реферати, що стосуються правової природи електронної комерції.

Серед науковців, які досліджували питання електронної комерції та аспекти його законодавчого регулювання слід виділити, зокрема, Ю.К. Базанова, В.М. Брижка, А.П. Вершиніна, М.П. Ковалюк, В.С. Цимбалюк, В.М. Бутузова, Н.М. Васильєвої та інших.

У зв'язку із появою мережі Інтернет та розвитком інформаційних технологій Інтернет-економіка з кожним новим відкриттям стає глобальною системою із міжнародною інформаційною мережею. Це призводить до нових можливостей, таких як електронна комерція, мобільний переказ коштів, керування поставками «офлайн», інтернет-маркетинг, створення глобальних баз даних, проведення інтернет-транзакцій, які збільшують можливості залучення іноземних інвесторів, що в результаті тягне за собою глобальне покращення економічної ситуації.

З кожним роком все більше стираються границі традиційного бізнесу та розвиваються нові моделі ринкових відносин. Підприємницька діяльність все менше обмежується державними кордонами, оскільки тепер здійснювати підприємництво можна за допомогою всесвітньої Інтернет-мережі, і новою моделлю в онлайн-економіці є електронна комерція.

Першими фундаментальними законами, які поклали початок законодавчому регулюванню електронної комерції стали прийняті Генеральною Асамблеєю ООН Типові закони ЮНСІТРАЛ. Окрім ООН в цій сфері значну роль відіграє Європейський Союз, серед нормотворчої діяльності якого можна виділити значний масив нормативних актів, які регулюють діяльність електронної торгівлі та комерції.

З розміру міжнародної нормативної бази, яка регулює електронний бізнес, можна зробити висновок, що питання електронної комерції займає важливе місце в правових системах передових держав. Отже, і вітчизняне законодавство активно розвивається, на основі закордонного досвіду в сфері електронної торгівлі.

Початок правового регулювання інформаційно-комунікативних технологій в Україні поклало прийняття ВРУ у 1998 році ЗУ «Про національну програму інформатизації»[1], відповідно до якого прийнято ЗУ «Про затвердження завдань національної програми інформатизації на 1998-2000 роки». Наступним кроком було

прийняття у 2003 році ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» [2]. Сферу використання цифрового підпису та відносини, які виникають при його використанні регулює ЗУ «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017[3]. Також правове регулювання електронної комерції здійснюється за допомогою ЦК України, правові норми якого набули можливості регулювати вищевказані відносини з прийняттям ЗУ «Про електронну комерцію» від 03.09.2015[4; 5].

Закон України «Про електронну комерцію» є основоположним прогресивним законодавчим актом, адже його нормами вперше врегульовуються відносини, які перебували поза межами законодавчого регулювання. До позитивних новацій можна віднести: закріплення основної термінології; узаконено принципи електронної комерції; внесені норми, які регулюють правовий статус учасників електронної комерції; на покупців поширюється дія ЗУ «Про захист прав споживачів»; повною мірою регламентовано процедуру укладання електронних угод; забезпечено захист персональних даних та інші важливі положення. Важливим також є те, що завдяки процедурі прирівняння електронної угоди до паперової, внаслідок чого такі договори можуть бути доказом в суді [5].

Вагомим кроком у національному законодавстві є визначення поняття «електронна комерція», яка згідно п.1 ч.1 ст.3 ЗУ «Про електронну комерцію», закріплено як відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають при здійсненні операцій щодо придбання, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права і обов'язки майнового характеру.

Важливим також є розмежування понять «електронна комерція» та «електронна торгівля», яка визначається як складова частина електронної комерції.

Також, із аналізу норм законодавства та праць науковців, робимо висновок, що електронна комерція наділена такими ж ознаками, як підприємницька діяльність, проте здійснена з застосуванням Інтернету.

Проте, навіть попри розширення сфери застосування законодавства про електронну комерцію, не всі сторони та аспекти є законодавчо врегульованими. Серед основних моментів, які знаходяться поза правовим полем можна виділити:

- складність при індивідуалізації суб'єктів;
- проблеми із підтвердженням згоди на оплату, переданого мережею Інтернет;
- проблема відсутності чіткого регламентування застосування норм при здійсненні транснаціональних правочинів;
- відсутність аналогічних міжнародним норм, які регулюють відносини електронної комерції[6, с.782].

В ході проведення дослідження ми дійшли висновку, що в останні десятиліття в Україні активно розвивається таке правове явище, як електронна комерція. Проте, разом із прогресом склався ряд проблем правового регулювання відносин, які виникають у ході здійснення електронної торгівлі. Удосконалення законодавства, що регулює електронну комерцію є одним із найперспективніших завдань держави, для розвитку народного господарства та економіки в загальному.

Список літератури

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998. № 74/98-ВР. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-vr/ed20201016#Text> (дата звернення: 11.12.2021).

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003. №851-IV. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 11.12.2021).

3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017. №2155-VIII. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 12.12.2021).

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. Дата оновлення: 28.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.12.2021).

5. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.15 № 675 VIII. Дата оновлення: 01.08.2021. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 12.12.2021).

6. Артеменко Д.С., Бражник В.О. Проблеми правового регулювання електронної комерції. *Молодий вчений*. 2018. №11(63). С.780-783. URL: <https://mail.google.com/mail/u/1/#inbox?projector=1> (дата звернення: 11.12.2021).

Яценко Д. В.

5 курс, 2 група, факультет адвокатури
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

Зінченко О. В.

доцентка, докторка історичних наук,
професорка

ВИДИ СУДОВИХ НАКАЗІВ, ЗАКРІПЛЕНИХ КОНСТИТУЦІЄЮ БРАЗИЛІЇ, ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Стрімке реформування законодавства, яке відбувається в Україні, триває й на сьогодні. Не є секретом, що ще існує безліч прогалин та колізій у правовому регулюванні тих чи інших галузей правових відносин. Однак незалежно від цього людина була, є й залишається найвищою цінністю, тому дуже важливо сповна реалізовувати потреби останньої, задовольняти її законні інтереси, забезпечувати її достатньої кількості прав і свобод. Одним з варіантів мінімізації проблеми у сфері закріплення на достатньому рівні прав і свобод людини, а також механізмів їх реалізації, є впровадження процедури наказного провадження. Задля цього українському законодавцю слід перейняти досвід зарубіжних країн. Я вважаю, що найбільш широко цей інститут втілено у Конституції Бразилії. Саме тому обрана тема є актуальною та насущною.

Метою роботи є аналіз судових наказів-процедур, які закріплює Конституція Бразилії, висвітлення їх особливостей та визначення прогалин та колізій в українському законодавстві у сфері закріплення механізмів щодо реалізації прав і свобод людини, які можна усунути шляхом впровадження судових наказів, орієнтуючись в даному випадку на досвід Бразилії.

Інститут наказного провадження почав діяти в незалежній Україні відносно нещодавно. Це зумовлює недостатність втілення цього правового інституту у наукових працях і дослідженнях юристів-науковців. На даний момент зазначені питання підіймали у своїх працях такі українські науковці як О.О. Колосова, М.В. Вебіцька, Г.В. Фазикош, Д.Д. Луспенник та інші. Всі дослідники цієї теми одноголосно зазначали, що на даний момент інститут наказного провадження є не до кінця розкритим українським законодавцем.

Конституція Бразилії закріплює великий різновид судовий наказів, зокрема, це habeas corpus, habeas data, mandato d'injuncao та mandato de seguranca. Зазначені судові накази безпосередньо стосуються захисту і поновлення прав і свобод

громадян. Зокрема, в Конституції Бразилії 1988 р. вони містяться у ст.5, п. LXVIII – LXXII.

Першим розглянемо процедуру habeas corpus. Треба зазначити, що видання цього судового наказу передбачено не лише Конституцією Бразилії. Така процедура також застосовується в США та Португалії. Даний наказ адресується посадовій особі, яка відповідальна за утримання арештованого під вартою. Наказ зобов'язує доставити арештованого в суд і повідомити про час і причини арешту. Якщо суд приймає рішення про необґрунтованість затримання, арешту або ув'язнення, особа, що піддається цим санкціям, має бути негайно звільнена. Особа, випущена на свободу в порядку провадження habeas corpus, не може бути вдруге затримана, арештована або піддана ув'язненню з тих же підстав. Фактично це презумпція неправомірного затримання особи, що випливає з принципу особистої недоторканності. Право habeas corpus виникло в англійській правовій системі, і нині використовується в багатьох країнах. Це історично важливий правовий засіб захисту особистої свободи від свавілля держави.

Судовий наказ habeas data, який дослівно перекладається як «маєш відомості», являє собою конституційний принцип ряду держав, що передбачає право громадянина в судовому порядку вимагати доступу до будь-яких документів, що його стосуються і знаходяться і реєстрах або банках даних урядових або громадських організацій. Метою цього наказу є забезпечення доступу особи до такої інформації та виправлення даних про особу (коли є перевага не робити цього в порядку секретної, судової або адміністративної процедури).

Слід зазначити, що дві вищезазначені процедури є безкоштовними для громадян Бразилії.

Судовий наказ mandato d'injuncao – наказ про захист і поновлення прав і свобод людини. Відповідно до положення LXXI він надається судом тоді, коли відсутні норми регулювання унеможливають здійснення конституційних прав і свобод, невіддільних від національності, суверенітету і громадянства.

Mandato de seguranca – судовий наказ про захист і поновлення прав і свобод людини. Це так званий «ордер про безпеку» передбачає видання судом наказу, який призупиняє застосування акта адміністративної влади або розпорядження адміністрації. Відповідно до положення LXIX Конституції Бразилії «mandato de seguranca надається для захисту очевидного права, не гарантованого процедурами habeas corpus або habeas data, коли відповідальність за незаконність або зловживання владою лежить на органах публічної влади або на представника юридичної особи, яка здійснює прерогативи публічної влади».

Слід зазначити також, що видачу mandato de seguranca coletivo можуть вимагати:

- a) будь-яка політична партія, представлена в Національному Конгресі;
- b) будь-яка професійна організація, класова організація або асоціація, законно заснована і функціонує не менше року, для захисту інтересів їх членів або приєдналися до них.

Отже, Конституція Бразилії закріплює у своїх положеннях чотири види судових процедур-наказів, основна мета яких – захист і поновлення прав і свобод людини. Слід зазначити, що основна мета судових наказів буде реалізовуватися лише в тому випадку, якщо будуть дотримуватися усі положення Конституції Бразилії, які регулюють це питання. Я вважаю, що досвід Бразилії в конституційному закріпленні такого різноманіття судових наказів задля захисту прав і законних інтересів громадян є дуже цінним, а отже інші зарубіжні країни, зокрема й Україна, мають перейняти цей досвід і для себе та відобразити відповідні положення і у своїх конституціях.

УДК 578.81+579.83

Нікіфорова К. Є.

здобувач вищої освіти,
освітня програма «Біотехнологія»,
Національний фармацевтичний університет

Рибалкін М. В.

д. фарм. н., доцент,
доцент кафедри біотехнології,
Національний фармацевтичний університет

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ АКТИВНОСТІ БАКТЕРІОФАГА СТАФІЛОКОКОВОГО ТА ЛАКТОБАКТЕРІЙ МЕТОДОМ АПЕЛЬМАНА

Стафілококова кишкова інфекція займає одне з провідних місць при захворюванні шлунково-кишкового тракту у людей та тварин. При лікуванні стафілококової інфекції найчастіше використовують антибіотики, однак останніми роками спостерігається формування резистентності у бактерій стафілококу до антибіотиків, які використовуються вже багато років. Для лікування стафілококової кишкової інфекції перспективно використовувати комбінацію бактеріофага стафілококового та пробіотику на основі лактобактерій *L. acidophilus*, оскільки така комбінація діючих речовин забезпечує знищення збудника інфекції, покращує мікрофлору шлунково-кишкового тракту та не викликає побічних дій, як при вживанні антибіотиків та не викликає резистентність.

Метою роботи було дослідження активності бактеріофага стафілококового та пробіотику на основі лактобактерій *L. acidophilus* методом Апелмана.

Матеріали та методи. Для дослідів було обрано бактеріофаг стафілококовий «Поліфаг стаф» та пробіотик «Лактофор» на основі лактобактерій *L. acidophilus*. Для визначення активності бактеріофагу стафілококового використовували метод Апелмана, який заснований на методі серійних розведень. Для цього готували добові культури *St. aureus* та *St. epidermidis*, які культивували на поживному середовищі м'ясопептоному бульйоні (МПБ) при температурі 37 ± 2 °C протягом 24 годин та перевіряли на мікробіологічну чистоту. В дослідженні використовували штами мікроорганізмів: *St. aureus* ATCC 25923 та *St. epidermidis* ATCC 12228.

Результати та їх обговорення. При проведенні досліджень за методом Апелмана бактеріофаг стафілококовий «Поліфаг стаф» проявляв антимікробну активність до дослідних штамів *St. aureus* та *St. epidermidis* на майже однаковому рівні. Це свідчить, що досліджуваний бактеріофаг буде ефективним при лікуванні захворювань викликаних, як штамом *St. aureus* та *St. epidermidis*, що є надзвичайно важливо, оскільки це збільшує антимікробний спектр дії бактеріофага. Результати досліджень за методом Апелмана комбінації бактеріофага стафілококового «Поліфаг стаф» та пробіотику «Лактофор» на основі лактобактерій *L. acidophilus* свідчать про те, що досліджувана комбінація також володіє антимікробною дією по відношенню до всіх дослідних штамів і буде також ефективною при лікуванні захворювань викликаними цими штамми.

Висновки. На основі проведених досліджень встановлено, що комбінація бактеріофага стафілококового «Поліфаг стаф» та пробіотику на основі лактобактерій

L. acidophilus володіє вираженою антимікробною активністю по відношенню до штамів *St. aureus* та *St. epidermidis*. Запропонована комбінація досліджуваних речовин, може стати альтернативою антибіотикам при лікуванні стафілокової шлунково-кишкової інфекції.

Список літератури

1. Lin D, Koskella B, Lin H. Phage therapy: an alternative to antibiotics in the age of multi-drug resistance. *World J Gastrointest Pharmacol Ther.* 2017. 8. P. 162–173.
2. Phage study: effects of supplemental bacteriophage intake on inflammation and gut microbiota in healthy adults / H. P. Febvre et al. *Nutrients.* 2019. 11. P. 666.
3. Azam A. H., Tanji Y. Peculiarities of Staphylococcus aureus phages and their possible application in phage therapy. *Appl. Microbiol. Biotechnol.* 2019.103. P. 4279–4289.

**СЕКЦІЯ 11
SECTION 11**

**БІОЛОГІЧНІ НАУКИ
BIOLOGICAL SCIENCES**

Ткаченко О. М.
студентка

Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»

**Науковий керівник:
Хомюк Н. В.**

АНАТОМІЯ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ

Організм людини постійно працююча система, яка щосекунди витрачає поживні речовини, серед яких ми можемо виділити амінокислоти, жирні кислоти, гліцин тощо, що входять до складу більш складних речовин – білків, жирів і вуглеводів. Саме процес розкладання під дією ферментів цих речовин на прості, з подальшим всмоктуванням, транспортація їх до клітини з подальшим використанням називається травленням. В свою чергу травлення є основним компонентом функціональної системи живлення. В організмі людини існує травна система. Дане дослідження присвячене розгляду будови органів травлення [5].

Мета роботи – дослідити та описати анатомію органів травлення.

До системи травлення входять органи, що виконують хімічну та механічну обробку продуктів харчування, функцію всмоктування поживних речовин та води в кров та лімфу, та видалення неперетравлених залишків їжі.

Загалом можемо сказати, що система травлення складається з травного каналу та залоз. Першим складником травного каналу є ротова порожнина, що обмежена нерухомою верхньою щелепою та рухомою нижньою щелепою. Органи для кусання та роздріблення їжі знаходяться в щелепах та мають назву зуби. Норма розвитку передбачає наявність в людини 28-32 зубів. Зуб складається з пульпи та дентину, емалі. Всі вони мають своє призначення відповідно: пульпа – має нервові закінчення та кровоносні судини, дентин – це основа зуба, що формує коронку, шийку, корінь зуба. Також зуб покритий емаллю для захисту зуба від подразників навколишнього середовища. Саме за допомогою щелеп та зубів відбувається процес подріблення їжі та змішування її зі слиною, формування харчового комка. Для цієї мети зуби різняться за будовою та призначенням. Серед них виділяють корінні зуби (мають

широку поверхню і служать для пережовування), різці та ікла (гостра поверхня, служать для кусання та розривання їжі). Також процес жування забезпечується м'язами язика та щік. В ротовій порожнині також є рецептори, що допомагають нам сприймати температуру, смак, різноманітні якості їжі. Саме збудження від рецепторів дає сигнал мозку, після чого рефлекторно починають працювати слинні, шлункові, підшлункові залози, відбувається жування та ковтання.

Ковтання являє собою проштовхування їжі в глотку. Глотка являє собою канал лійкоподібної форми, що має слизову оболонку. Глотка зрощена з черепом верхньою стінкою та на рівні 6 та 7 шийних хребців вона звужується і переходить в стравохід. Глотка є місцем перехресту харчового та дихального шляху [3].

Стравохід являє собою м'язову трубку циліндричної форми. Він розташований між глоткою і шлунком. Всередині стравохід вистелений слизовою оболонкою, під нею розташовані секреторні залози для зволоження їжі з метою її легшого просування. Просування їжі відбувається не лише завдяки секрету, а й завдяки хвилеподібним скороченням (чергування стану скорочення та розслаблення на різних ділянках) стінки стравоходу [1].

Наступним місцем потрапляння їжі є шлунок – розтяжний орган, що знаходиться між стравоходом і дванадцятипалою кишкою. З'єднується він з вищезазначеними органами за допомогою отворів, відповідно кардіального та отвору воротаря. Шлунок вистелений слизом, має шарову будову (3 м'язових шари). Він служить резервуаром для поглиненої їжі, яка перетравлюється в ньому під дією ферментів. В шлунку формується хімус – частково переварена напіврідка маса. Ця маса потрапляє далі у дванадцятипалу кишку, що є частиною тонкого кишечника.

Тонка кишка має вигляд петель, її довжина складає 4-5 метрів. Тонка кишка має 3 частини – дванадцятипала кишка, худа кишка, клубова кишка. Площа кишок крита ворсинками. В тонкому кишечнику є місце, де впадають протоки жовчного міхура і протоки підшлункової залози.

Після цього їжа потрапляє в товсту кишку, що за довжиною сягає 1,5 метра, складається вона з висхідної, поперечної, спадної і сигмовидної ободової кишок. Основна частина товстої кишки – це ободова кишка. Також в складі товстої кишки є сліпа кишка та її відросток (апендикс). В товстій кишці засвоюється вода та електроліти, закінчується вона прямою кишкою, через яку проходять неперетравлені частки їжі, що виводяться з організму через анус [4].

Отже, можемо зробити висновок про те, що анатомія органів травлення мною була розглянута в повному об'ємі. Загалом, система травлення є системою органів, де відбувається механічна та хімічна обробка їжі, засвоєння поживних речовин, та виведення залишків їжі.

Список літератури

1. Велика медична енциклопедія Василенко В.Х., Гальперін Е.І. та ін, Москва, «Радянська енциклопедія», 1974.
2. Захворювання системи органів травлення Дайховській Я.І., Москва, «Медгиз», 1961.
3. Захворювання печінки і жовчних шляхів Тареев Є.М., Москва, «Медгиз», 1961.
4. Лікування хвороб органів травлення Гажев Б.М., Виноградова Т.А., Санкт-Петербург, «МіМ-Експрес», 1996.
5. Довідник фельдшера Бажанов М.М., Волков Б.П. та ін, Москва, «Медицина», 1993.

УДК636.082.22

Пелих Н. Л.

к.с.г.н., доцент,
кафедри ветеринарії, гігієни та розведення
тварин імені В. П. Коваленка
Херсонський державний аграрно-
економічний університет

Бухтєєва Л. С.

здобувач вищої освіти другого (магістерського)
рівня освіти третього року навчання,
Херсонський державний аграрно-
економічний університет

ІНДЕКСНА ОЦІНКА МАТЕРИНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СВИНОМАТОК

Рівень відтворювальних якостей свиноматок в значній мірі визначає ефективність роботи племінних і товарних господарств, так як зумовлює обсяги вирощування ремонтного молодняка та поголів'я свиней на відгодівлі [1, 2, 5].

Індексна селекція забезпечує ефективне зростання відтворювальних якостей свиноматок. Одним із поширеним є метод оцінки та відбору свиноматок за індексом КПВЯ (комплексний показник відтворювальних якостей), який включає багатоплідність, масу гнізда, молочність свиноматок, кількість поросят при відлученні [3, 4].

За рівнем КПВЯ свиноматки великої білої породи були розподілені на чотири групи. До першої групи входили свиноматки, що набрали від 60 балів до 100 балів, до другої – 100...130 балів, третьої – 130...160 балів, четвертої – 160...190 балів.

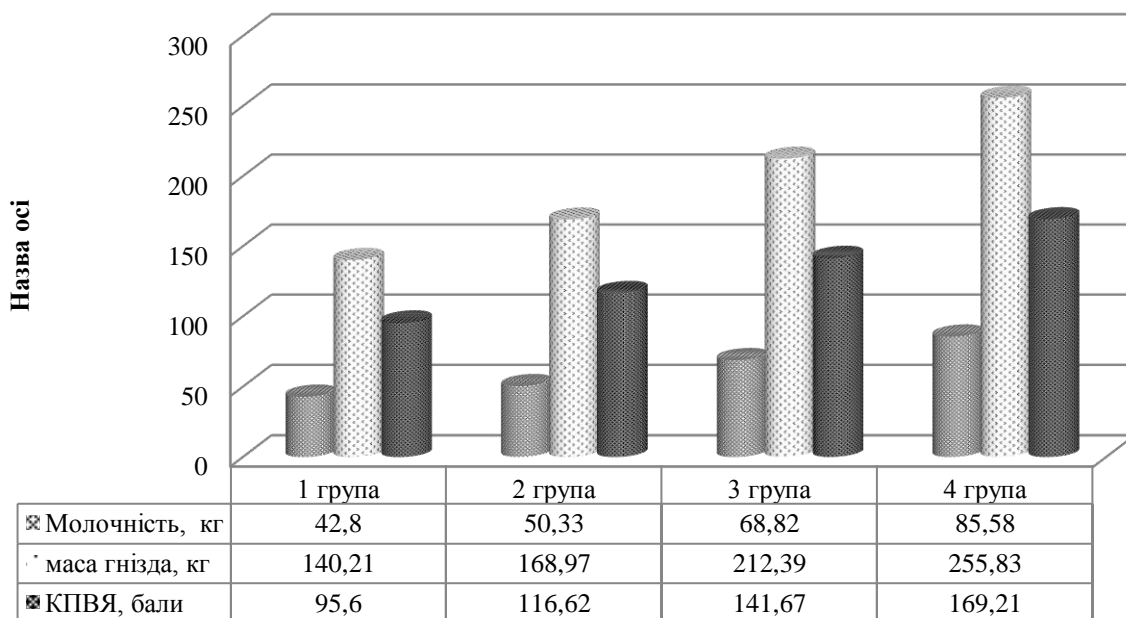
За результатами досліджень найбільш багатоплідними виявились свиноматки четвертої дослідної групи, що високовірогідно перевищувало середнє значення по стаду на +2,42 голови ($P<0,001$). Свиноматки третьої групи перевищувала середній показник на +0,78 голови, у другої групи продуктивність була на рівні середнього значення по стаду. У той же час свиноматки першої групи були найменш багатоплідними - нижче середнього рівня продуктивності по стану на -2,03 голови ($P<0,001$).

За великоплідністю поросят суттєвих коливань не виявлено, в межах груп поросята були однорідними, коефіцієнти варіації відповідно складав 9,28%, 12,70%, 16,25%, 11,14%.

Найменш молочними виявились матки першої та другої груп, що менше за середній рівень продуктивності по стаду відповідно на -16,57 кг і -9,04 кг ($P<0,001$) (рис. 1).

Перевага маток третьої групи за рівнем молочності була на +9,45 кг ($P<0,01$), а четвертої на +26,19 кг ($P<0,001$). Перша, третя і четверта групи були однорідними (коефіцієнти варіації відповідно 8,57%, 17,23%, 8,30%), а друга – не однорідною (коефіцієнт варіації 22,93%).

За показником середньої маси поросят у гніздах свиноматок на час відлучення встановлено, що у першій групі жива маса поросят вірогідно поступалась середньому рівню продуктивності на -0,34 кг ($P<0,05$), у другій групі на -1,52 кг ($P<0,001$), а у четвертої вища на +1,43 кг ($P<0,001$).

Рис. 1. Діаграма відтворювальних якостей свиноматок

Збереженість поросят у четвертій групі вірогідно вища середнього цього показника на +3,09% ($P < 0,01$), у третій групі вища на +2,38%. Збереженість тварин у першій і другій групах менша на -3,88 % та -0,45 %.

Економічна ефективність селекції за комплексним показником відтворювальних якостей свиноматок свідчать про те, що матки першої та другої груп були збитковими для господарства. Прибутковими виявились свиноматки третьої та четвертої дослідних груп, що дали прибавку продукції відповідно +13,24% і +36,40 % відповідно. Таким чином проведені розрахунки економічної ефективності переконують у тому, що рівень відтворювальних якостей свиноматок є основою зростання економічної ефективності галузі свинарства, його прибутковості і рентабельності.

Отже, проведення селекції свиноматок великої білої породи за комплексним показником відтворювальних якостей є економічно доцільним і створює передумови для подальшого зростання виробництва свинини у господарстві.

Список літератури

1. Pelykh V.G., Ushakova S.V., Pelikh N.L. Index evaluation of pigs and determination of selection limits. *Agric. sci. pract.* 2019; 6(1):67-74. (WOS)
2. Відтворна здатність та продуктивність свиней різних генотипів і методів розведення: наукове видання / Г.С. Походня, Е.П. Федорчук, А.А. Файнов // *Ефективне тваринництво: відтворення, селекція, годівля, техніка, технології, ветзахист: спеціалізований журнал з питань тваринництва.* – 2011. № 3С. 32–36
3. Гетья А.А. Оцінка свиней за власною продуктивністю та її значення для інтенсифікації племінної роботи: Монографія. Полтава: Полтавський літератор, 2010. С. 34 – 35
4. Індексна селекція у свинарстві України: інформаційне видавництво / О.М. Церенюк // *Агробізнес сьогодні: інформаційно – аналітична газета.* 2012 № 4 (227). С. 13 – 18
5. Пелих Н.Л., Бабаєва К.З. Відтворні якості кнурів та свиноматок різних генотипів. *Таврійський науковий вісник.* Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 116. Ч. 2. С.135-140.

УДК 323(497.5)

Пшемицька Є. О.
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри
всесвітньої історії та археології
Донецького національного університету
імені Василя Стуса

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ ПРО «ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ» В ХОРВАТІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Історична пам'ять про Югославські війни в країнах, що входили до складу колишньої ФСРЮ була і залишається фактором, який не тільки не вирішує багаторічні протиріччя минулих республік, а навпаки поглиблює. Війна продовжується в тлумаченнях історії, в культурі, економіці та інших сферах життя. Дослідження політики пам'яті в країнах колишньої Югославії, зокрема Хорватії, сприятиме розумінню необхідності та особливостей процесу примирення в посттравматичних суспільствах, аналізу впливу історичної пам'яті на політичні процеси сьогодення.

В Республіці Хорватія, на офіційному, державному рівні Хорватська війна за незалежність або «Вітчизняна війна» («Domovinski rat») вважається фундаментальною подією у становленні та існуванні сучасної хорватської державності, реалізацією так званої «тисячолітньої мрії» («tisućgodišnjisan»). Погляд на Хорватську війну як на Вітчизняну, визвольну, простежується в хорватських підручниках, ЗМІ. Відповідне сприйняття війни в Хорватії розкривається через такі широко уживані в пресі, у тому числі на державному рівні, найменування: «кров та Хорватія», «захисники», «Військові сили Хорватії та інші збройні формування, що брали участь у боротьбі з Республікою Сербська Країна», «жертви, що загинули та постраждали в рамках боротьби з РСК». Цей наратив був сформований у 1990 році, коли Хорватський демократичний союз на чолі з Франьо Туджманом фактично зосередив в своїх руках контроль над медіа. У хорватських новинах, репортажах та газетних статтях зазначалось, що хорватські міста «не здаються ворогу», «успішно тримають оборону», «страждають від агресії», «від нападу ворогів», а «ворогами», «іншими», «чужими» виступали серби та/або боснійці [1, с.188; 2; 4, с.170].

Ключовими подіями «Вітчизняної війни» вважаються облоги Вуковара та Дубровника й Операція «Буря», з ними пов'язані пам'ятні дати, які відзначають на найвищому рівні як державні свята. Так, на День перемоги і подяки Вітчизні, День хорватських захисників – 5 серпня (цього дня в 1995 р. хорватські війська увійшли в м. Кнін) у Загребі щороку проводиться військовий парад. З 2020 року 18 листопада – День пам'яті жертв Вітчизняної війни та День пам'яті жертв Вуковара і Шкабрні.

Особливе місце в політиці пам'яті займає м. Кнін (колишня столиця Сербської країни), в якому з 2011 р. розташований меморіальний комплекс присвячений перемозі хорватської зброї над Сербською Країною в ході операції «Буря». Про

події серпня 1995 р. нагадують назви вулиць, пошкоджені будівлі та націоналістичні графіті.

Вулична художня творчість популярна в Хорватії, і певною мірою, завдяки графіті можна робити й відповідні висновки про настрої та симпатії того чи іншого міста чи кварталу. Патріотичні малюнки зустрічаються у Загребі, Задарі, Спліті, на залізничних вокзалах Славонії. В основному графіті й написи на теми Вуковара та апологетики генералів Маркача й Готовіни, яких судили в Гаазькому трибуналі за військові злочини, рядки з патріотичних пісень тощо [2].

Варто зазначити, що хорватські ветерани, учасники бойових дій займають особливе і почесне місце в житті суспільства, і часто саме вони займаються збереженням історичної спадщини війни (організація «Асоціація добровольців та ветеранів Вітчизняної війни у Хорватії») [4, с.170; 5, с.51].

Отже, хорватська політика пам'яті є мілітаризована, етноцентрична, що проявляється у відсутності простору для жертв з іншого боку, особливо для сербського населення Хорватії. В цьому хорватська політика найбільш схожа з сербською, де також невизнані жертви належать до національних меншин супротивника. Звернення до героїко-войовничої («звитяжної») історії в Хорватії та відсутність відповідальності за завдані образи іншим суспільствам формують так звану пам'ять війни, що є небезпечним. Адже за допомогою історичної пам'яті можна досягнути максимального напруження і конфронтації в суспільстві завдяки: 1) освяченням деяких історичних подій, які б перетворили їх на впливові символи і міфи; 2) нагадуванням про масові кривди з вини іншої групи чи сили [3, с.158-159].

Наратив про перемогу, який було створено в 1990-х роках в Хорватії продовжується, практично без змін, і досі. Будь-яке заперечення домінуючій офіційній політиці є складним процесом для незалежних ЗМІ та громадянського суспільства.

Список літератури

1. Бурцева М. Образи «свого», «іншого» та «чужого» у хорватському медіапросторі першої половини 1990-х років. *Проблеми слов'янознавства*. 2014. Випуск 63. С.186–196.

2. Демешчук А. Хорватія: сліди двох війн. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/avtorska-kolonka/2320-anatolij-demeshchuk-khorvatiya-slidi-dvokh-vijn>

3. Коник А. «Історична пам'ять» та «політика пам'яті» в епоху медіакультури. *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 32. С. 153–163.

4. Савоськин А.М. «Использование политики памяти в рамках формирования национальных государств на балканах после югославских войн». *Дневник Алтайской школы политических исследований № 35. Современная Россия и мир: альтернативы развития (Политика памяти и формирование международного имиджа страны): сборник научных статей / под ред. Ю.Г. Чернышова*. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2019. С.169-173.

5. Сторубльов О. Хорватський досвід у сфері захисту власних героїв. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2018. Вип. 3. С. 50-53.

Рябініна М. А.

аспірант

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Маніпуляція в силу аморальності й соціальної неприйнятності представляє інформаційно-психологічну загрозу для окремого учасника освітнього процесу та системи освіти в цілому та виступає в якості основного етапу в процесі формування деструктивної особистості. Маніпулятивні дії проникають в усі сфери життєдіяльності людини і стають усе більш вираженими, а подекуди навіть небезпечними. Однак ще мало спеціальних емпіричних досліджень, котрі показували б не лише результат, а й характер впливу маніпуляцій на взаємини між людьми.

Тема маніпуляцій активно обговорюється представниками громадськості, стає предметом наукових дискусій, гострої полеміки. Дослідження проблематики маніпулятивних впливів та розгляд її з наукової точки зору нараховує кілька десятків років. Це пояснюється опосередкованістю висвітлення даної теми у контекстах інших, суміжних з нею явищ і процесів.

Проблематика маніпулятивного впливу та дій з боку гуманітарних дисциплін, особливо соціальної педагогіки та соціальної психології, залишається відкритим і остаточно не досліджуваним. Функціонування механізму маніпуляції свідомістю особистості визначається формою правління, історичним виглядом, цивілізаційним типом, а також особливостями особистості, на яку здійснюється маніпулятивний вплив.

В сучасних дослідженнях проблемі маніпулювання свідомістю приділяється чимало уваги. В них розглядається специфіка явища маніпулювання свідомістю, аналізуються системи маніпулятивних технологій, досліджується їх ефективність. Важливого значення набуває проблема захисту та нейтралізації такого роду негативних впливів. Передумовою свідомого захисту від негативного зовнішнього впливу визначено своєчасну діагностику маніпулятивної дії. Окремі аспекти цієї проблеми вивчали О. Бойко, Г. Грачев, Є. Доценко, А. Ендмюллер, В. Панкратов, М. Присяжнюк та інші. Проте, цілісної та систематизованої моделі діагностики та попередження маніпулювання у процесі взаємодії учасників освітнього процесу дослідники не запропонували.

Для опису теоретичної бази маніпуляції, структурування його елементів, необхідно виявити природу самого феномена, проаналізувати його складові елементи визначити специфіку впливу кожного з них на учасників освітнього процесу. Означене завдання ускладнено тим, що серед вчених як і раніше немає єдності у визначенні терміну «маніпуляція». Цей факт поряд з міждисциплінарним характером даного феномену, ускладнює пошук єдиної методологічної основи, здатної об'єднати і структурувати знання про нього в рамках єдиного підходу. Аналіз наукових праць та інших джерел показав, що проблема маніпуляції

залишається актуальною через відсутність загального підходу до розуміння даного феномену, особливо в соціальній педагогіці.

З соціально-педагогічної точки зору заслуговує уваги той факт, що існують відповідні якості особистості, яка найбільш схильна до маніпулювання: недостатньо розвинене логічне мислення, чутливість, слабка психічна активність, підвищена емоційність, відсутність самооцінки, почуття власної неповноцінності, сором'язливість, довірливість. Маніпуляція як форма прихованого впливу на свідомість пов'язана з відсутністю вільного волевиявлення індивіда і здатності прийняття ним власних рішень.

При розгляді визначення поняття «маніпуляція», вченими зазвичай використовується метод, при якому виділяються головні ознаки, які в подальшому формуються в критерії, які дозволяють сформулювати робоче поняття.

Головні характеристики маніпуляції, які виділяються різними авторами, скомпільовані в групи ознак і об'єднуються в кілька інтегральних категорій, які можна використовувати для позначення терміну маніпуляції: 1) родова ознака – психологічний вплив; 2) ставлення до об'єктів маніпулювання як засобу досягнення власних цілей; 3) прагнення отримати односторонній виграв; 4) прихований характер впливу (як самого факту впливу, так і його спрямованості); 5) використання (психологічної) сили, гра на слабкостях (використання психологічної уразливості); 6) спонукання, мотиваційні привнесення (формування «штучних» потреб і мотивів для зміни поведінки в інтересах ініціатора маніпулятивного впливу); 7) майстерність і вправність у здійсненні маніпулятивних дій.

Поняття маніпуляція у контексті соціально-педагогічного дослідження: маніпуляція – це вид прихованого психологічного впливу на людину, який веде до порушення її намірів, які не співпадають з актуально існуючим бажанням. Після такого впливу особистість впевнена, що самостійно приймає рішення і діє відповідно до своїх бажань, хоча це всього лише ілюзія самостійності. Бажання вже часто бувають сформовані іншим суб'єктом. З точки ж зору суб'єкта маніпуляції це штучний процес створення ілюзій про навколишню дійсність або про себе, спрямований на сприйняття оточуючими.

Українська система освіти на сучасному етапі розвитку переживає суперечливий та нестабільний стан реформування. Реформування освіти в Україні актуалізує пошук адекватних до мети і завдань технологій захисту від маніпулятивних впливів. Актуальним є вивчення і впровадження в освітній процес соціально-педагогічного інструментарію захисту від маніпуляцій, модель протидії маніпулятивним впливам, яка включає діагностику, захист та профілактичні заходи щодо маніпулювання в серед учасників освітнього процесу.

Список літератури

1. Грачов Г.В., Мельник И.К. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия / Г.В. Грачов, И.К. Мельник. – Издание второе, исправленное и дополненное. – М.: Алгоритм, 2002. – 288 с.
2. Присяжнюк М. М. Як розпізнати загрозу маніпулювання й протидіяти йому/ М. М. Присяжнюк // Сугестивні технології маніпулятивного впливу. – К.: Наук.-вид. Відділ НА СБ України, 2010. – С. 220-224.
3. Прокоф'єва О.О. Юнаки як об'єкти маніпулятивних міжособистісних стосунків / О.О. Прокоф'єва // Наука і освіта / За ред. О.П. Саннікової. – 2009. – № 8 (жовтень). Спецвипуск. – Одеса: Південний науковий центр АПН України, 2009. – С. 233-238.

УДК 004.42

Бойко В. І.

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерні науки
Харківського національного університету радіоелектроніки

Науковий керівник:

Хряпкін О. В.

доцент кафедри системотехніки

Харківський національний університет радіоелектроніки

РОЗРОБКА ТА ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ В СИСТЕМАХ ІНТЕРНЕТ КОМЕРЦІЇ

В Інтернеті, де існує різноманітна кількість варіантів товарів та послуг, важливо мати можливість їх фільтрувати, розставляти пріоритети та ефективно отримувати та надавати релевантну інформацію, щоб усунути проблему інформаційного перевантаження [1, с.10]. Рекомендаційні системи вирішують цю проблему шляхом пошуку необхідної інформації, що динамічно змінюється, щоб надати користувачам персоналізований вміст і послуги. Наразі рекомендаційні системи використовуються майже в усіх типах систем.

Дана робота розглянута на одному із найменш досліджених доменів - ринку нерухомості. В роботі досліджуються існуючі методи створення рекомендаційних систем з ціллю виявлення найкращих, різні характеристики та можливості різних методів прогнозування в рекомендаційних системах, а також розробка методів формування рекомендацій в системах інтернет комерції на прикладі системи для оренди та продажу нерухомості.

Системи, засновані на рейтингах, не працюють добре в цих областях через малу кількість доступних рейтингів. Специфічність обраної предметної сфери не дозволяє створювати навіть відносно постійні профілі користувачів. Існує дуже мала імовірність того, що користувач буде декілька разів шукати дуже схожу за параметрами нерухомість, а спрогнозувати його наступну активність неможливо, оскільки причин для пошуку оренди нерухомості може бути безліч – відрядження, відпустка, зміна постійного місця проживання.

Система рекомендацій порталу базується на даних про оголошення та користувачів. Майже всі оголошення на веб-сайті динамічні. Це означає, що вони зазвичай залишаються там протягом короткого періоду часу. Відвідувачі порталу зазвичай мають лише 1 «покупку». Людина зазвичай купує лише один будинок або орендує одну квартиру на тривалий період часу, а якщо на коротку – в різних місцях чи містах. Після первинної покупки показувати подібні списки марно. Процес прийняття рішення про покупку будинку чи довший у порівнянні з покупкою телефону чи книги. Тобто, може бути багато взаємодій, які не завжди призводять до покупки продукту. Даними, які використовуються від користувачів, є переглянуті статті, зображення, кліки, прокрутки, час перебування на сторінці.

Аналіз основних стратегій по створенню рекомендаційних систем показав, що вони не можуть бути застосовані напряду для вирішення поставленої задачі [1, с.98]. Деякі аспекти методів можна використати та об'єднати між собою, для створення системи що здатна працювати в досліджуваній предметній області.

По-перше, при потраплянні на платформу нового користувача, про якого в нашій системі немає жодних даних – доцільно застосувати метод на основі популярності.

По-друге, слід застосувати ідею «обмежень», що зменшить простір елементів, що рекомендуються, відповідно до основних обмежень у пошуковому запиті. Тобто, не має сенсу пропонувати користувачеві квартири у Відні, якщо він задав обмеженням місто Харків, навіть якщо всі інші характеристики співпадають ідеально. При цьому необхідно виділити строгі характеристики, зміна яких є критичною (наприклад місто), важливі характеристики (ціна, дата заїзду, – ці дані можуть дуже незначно варіюватися) та слабкі характеристики (наприклад рік побудови нерухомості, матеріал стін) які, зазвичай, мають менше значення для користувача. Тобто, необхідно отримати вектор вагових коефіцієнтів, що описують важливість характеристик. При цьому початковий вектор базується на основі експертного бачення та може бути скоректованим кожним користувачем окремо. Такий вектор вагових коефіцієнтів є важливим, оскільки виконання фільтрації за всіма обмеженнями користувача може призвести до появи пустого списку оголошень (коли користувач хоче найкраще за дешеву ціну).

По-третє, можна частково застосувати метод фільтрації заснований на контенті. Стратегія полягає у тому, що користувачу пропонуються об'єкти, які максимально схожі на вподобаний ним об'єкт. Такий підхід дозволить знаходити елементи, які не зовсім відповідають пошуковому фільтру користувача.

По-четверте, маючи певні дані з методу заснованому на контенті можемо застосувати метод спільної фільтрації на основі сусідства «користувач-користувач». Метод заснований на контенті добре рекомендує схожі оголошення, в той час як метод спільної фільтрації дозволить урізноманітнити список рекомендацій, а також врахувати якісні характеристики такі як престижність, що явно не вказується в характеристиках.

По-п'яте, можна використати ідею «діалогу» із методу експертних систем, для організації зворотного зв'язку від користувача [21].

По-шосте, оскільки з плином часу збільшується вірогідність того, що вподобання користувача зміняться. Для врахування цього рекомендації формуються методом «ковзаючого вікна». У процесі роботи алгоритму «вікно» послідовно зміщується на одиницю спостереження, при цьому «забуваючи» попередні спостереження.

Оцінка алгоритму формування рекомендаційної системи здійснювалась за допомогою збору даних у реальному часу від користувачів в мережі Інтернет на трьох платформах які використовували контентний, колаборативний та гібридний алгоритми формування рекомендацій, а також трьох типів операцій (короткострокова оренда, довгострокова оренда та купівля/продаж). Результати оцінювання ефективності розраховані за допомогою середньоквадратичного відхилення (RMSE) [1 ст. 99], а результати експериментів, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика алгоритмів формування рекомендацій

Алгоритм	Тип операції	Показник RMSE
На основі вмісту	Короткострокова оренда	0,4
	Довгострокова оренда	0,49
	Купівля/продаж	0,47
На основі спільної фільтрації	Короткострокова оренда	0,36
	Довгострокова оренда	0,51
	Купівля/продаж	0,52
Гібридний	Короткострокова оренда	0,29
	Довгострокова оренда	0,33
	Купівля/продаж	0,35

Практичні дослідження підтвердили ефективність впровадження розробленого алгоритму формування рекомендацій, що можуть слугувати основою для прийняття реальних рішень при роботі з нерухомістю. Застосування гібридного підходу дає найкращий результат, бо використовує переваги традиційних підходів та компенсує недоліки кожного з них окремо. Таким чином розроблений метод є гнучким та досить точним за RMSE метрикою, а також відгуками користувачів при роботі з тестовими системами. Реальні його дані можуть бути покращені за допомогою активної допомоги користувача в цьому.

Список літератури:

1. Zhang, Q.; Zhang, D.; Lu, J.; Zhang, G.; Qu, W.; Cohen, M. A Recommender System for Cold-start Items: A Case Study in the Real Estate Industry, Dalian China, 14–16 November 2019; pp. 1185–1192.
2. D. Christian and G. Karypis, “A comprehensive survey of neighborhood-based recommendation methods,” in Recommender Systems Handbook. Boston, MA: Springer, 2011, pp. 107–144.

УДК 004.02

Гільченко І. С.

Міжрегіональна академія управління персоналом

**АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
СИСТЕМ В СУЧАСНІЙ ЛОГІСТИЦІ**

Сучасні інформаційні технології, такі, наприклад, як системи підтримки ухвалення рішень, експертні системи та інші, забезпечують можливість для ефективного аналізу техніко-економічних проектів, моделювання процесів, підготовки і представлення результатів для подальшого ухвалення рішень. Вживання сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність доставки вантажів за рахунок можливості швидкого доступу до інформації про суб'єкти (покупець, перевізник, термінал) і об'єктах (товари, послуги) доставки [1].

Транспортні завдання відносяться до одного з найбільш важливих класів завдань транспортної логістики. Метою даних задач є мінімізація вартості, відстані або часу транспортування вантажів.

Залежно від способу надання умови транспортної задачі, вона може бути складена в матричній(табличною) або мережевій(схемною) формі. У матричній постановці транспортування звільняється тільки від виробника до споживача. У мережевій постановці транспортування може здійснюватися у будь-якому напрямі(пункти можуть бути транзитними) [1].

Логістичні інформаційні системи можуть повністю задовольнити вимоги замовника до функціональності, інтерфейсу, масштабованості, платформи, продуктивності, унеможливлено надмірності. Але Вартість кінцевого рішення відносно висока, при тому, що великий алгоритмічний ризик, і відповідальність за нього несе замовник. Необхідно відмітити обмежені можливості в розширенні функціональності таких рішень [2].

Використання інформаційних технологій значно скорочує і прискорює шлях переміщення товарів від виробника до споживача. При цьому велике значення має швидка передача інформації як всередині підприємства, так і в зовнішньому середовищі

Інформаційна система з логістики дозволяє оптимізувати транспортні маршрути

для перевезення товару. В роботі використовуються методи для розв'язку транспортної задачі, а саме алгоритм єдиного пошуку вартості та евристичний алгоритм для пошуку найкращого маршруту між двома вузлами на карті [3].

На діаграмі, рис. 1, визначена взаємодія логіста, та його функціональні можливості. Програма розроблена на мові C#, яка дозволяє створювати різні типи безпечних і надійних програм. Так само для пошуку оптимального шляху були використані такі алгоритми як єдиний пошук вартості і евристичний.

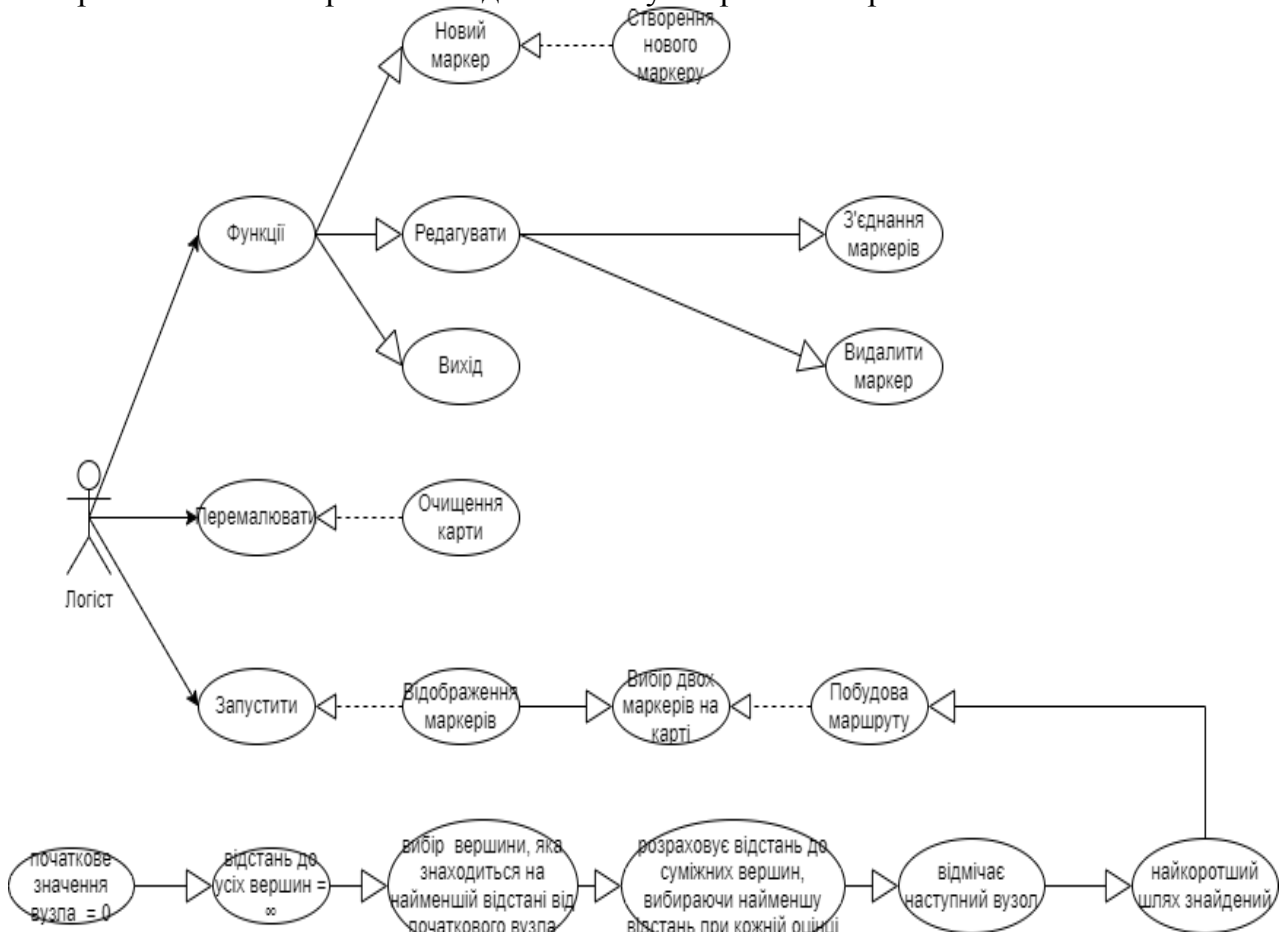

Рис. 1. Діаграма варіантів використання інформаційної системи

Ця програма дозволяє оптимізувати внутрішньо міські перевезення із зручним і простим інтерфейсом. Система дозволяє скоротити час постачань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в скороченні загальної довжини маршрутів та зменшенні кількості використаних транспортних засобів, що призведе до зменшення часу на доставлення товару.

Дана програма є вигідним рішенням, оскільки припускає можливість гнучкого налаштування і поступового, в міру необхідності, розширення функціонала. Основним завданням логістики незалежно від розміру бізнесу залишається своєчасна доставка потрібного товару в потрібне місце, проте малий масштаб підприємства створює певні обмеження у використанні логістичних інформаційних систем і ресурсів.

Список літератури

1. Учебно-методический комплекс Анализ и моделирование бизнес-процессов / Громов А.И., Чеботарев В.Г., Горчаков Я.В., Бойко О.И. – Москва, 2007. –157с.

2. Введение в ERP-системы. SAP, Галактика-ERP / Бунтова О.Г. – Екатеринбург, 2007. – 167с.
3. Корпоративные информационные системы / Самардак А.С. – Владивосток, 2003. – 262с.

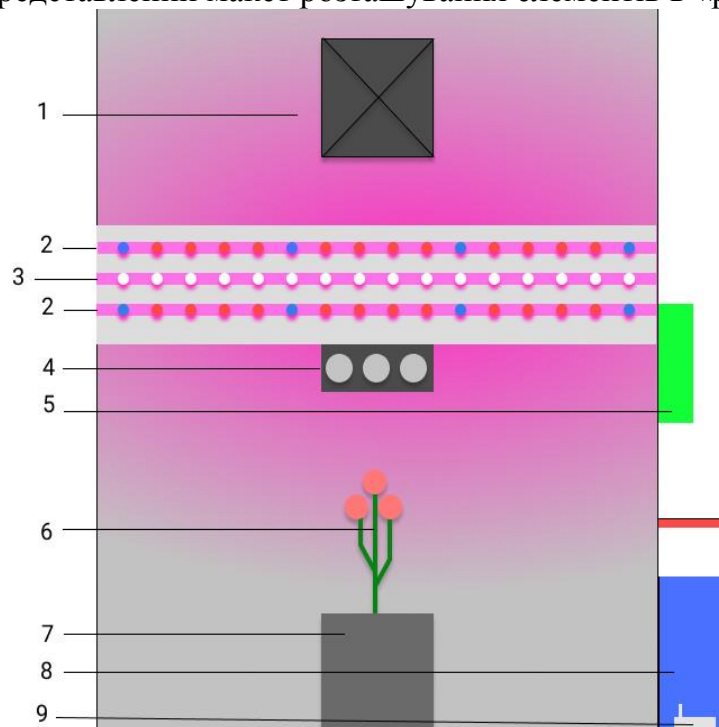
Крамарова В. О.
студентка,

Харківський національний університет радіоелектроніки

СТВОРЕННЯ СИТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ТА МОНІТОРИНГУ МІКРОКЛІМАТОМ

В сучасних умовах, коли безпечним стає безконтактний спосіб спілкування все більш актуальною є тематика дистанційного управління автоматизованими системами різного типу. Одним з прикладів є система контролю та моніторингу мікрокліматом для об'єктів типу «розумна теплиця». Автоматизація теплиці дає можливість створювати свої власні сценарії освітлення і поливу, звільняє людину від рутинних дій. Аналіз наявних «розумних теплиць», які пропонує ринок, показує, що їх недоліком є відносно висока вартість та складність у використанні. Метою цієї статті є запропонувати відносно дешеву та просту систему, яка може автоматично підтримувати навколишнє середовище в певному кліматичному режимі, полегшити вирощування продуктів харчування вдома, відобразити стан системи в реальному часі із керуванням через смартфон.[1, с. 32]

На рисунку 1 представлений макет розташування елементів в «розумній теплиці».

- 1 – кулер; 2 – фіто стрічка; 3 – led стрічка холодного відтінку;
4 – панель з прикріпленими датчиками; 5 – система, яка містить в собі контролер;
6 – рослина; 7 – горщик з підведеним шлангом для поливу;
8 – резервуар з водою; 9 - помпа

Рис. 1. Розташування елементів у теплиці

Для реалізації проекту в якості керуючого пристрою була обрана плата Node MCU v3 Lolin на основі мікроконтролера ESP8266. Node MCU – це повноцінна платформа на основі модуля ESP8266-12e, який може передавати та приймати в локальну або інтернет мережу данні через Wi-Fi і являє собою Arduino-подібний інструмент для проектування і притопування електронних пристроїв, який більш щільно взаємодіє з навколишнім фізичним середовищем, ніж стандартні персональні комп'ютери, які фактично не виходять за рамки віртуальності [2]. Застосовується для створення електронних пристроїв з можливістю прийому сигналів від різних цифрових і аналогових датчиків, які можуть бути підключені до нього, і управління різними виконавчими пристроями. Ця платформа, призначена для «physical computing» з відкритим програмним кодом, з сучасним середовищем для написання програмного забезпечення. Пристрої, засновані на ній, можуть працювати самостійно або взаємодіяти з програмним забезпеченням на комп'ютері. На рисунку 2 представлена повна схема підключення елементів до мікроконтролера Node MCU.[3]

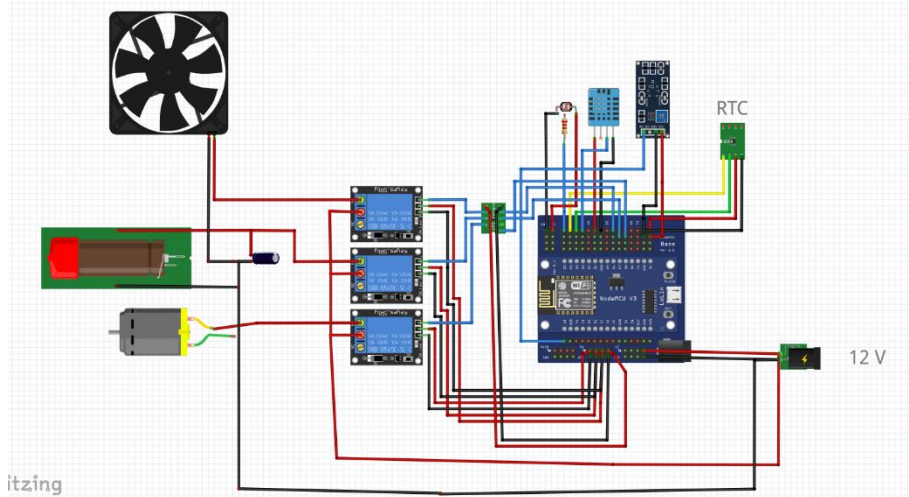

Рис. 2. Схема підключення моделі роботи, виконана в програмі Fritzing

Мікроконтролер управляє такими параметрами: отримання показань з датчиків температури та вологості повітря, датчика освітленості, датчика вологості землі, а також контроль притоку свіжого повітря, контроль освітлення, включення помпи (яка реалізує полив – метод періодичного затоплення). Вимірювання датчика вологості ґрунту несе інформаційний характер, оскільки для реалізації періодичного затоплення він не потрібен з функціональної точки зору. Всі елементи схеми підключені до однієї лінії живлення. Для нормальної роботи контролера необхідна наявність зовнішнього джерела живлення 9–12 вольт.

Дистанційний моніторинг температури, вологості повітря та вологості живильного середовища теплиці відбувається через смартфон завдяки сервісу Blynk. Blynk - це хмарний сервіс, що має iOS і Android програми для управління мікроконтролерами: Arduino, ESP8266, Raspberry і т.п. через Інтернет. Це цифрова приладова панель на екрані вашого мобільного пристрою, де відображається графічний інтерфейс для вашого проекту.

Принцип роботи системи управління дуже простий. На ваш мобільний телефон або планшет встановлюється спеціальний додаток BLYNK. Додаток BLYNK зв'язується через інтернет з сервером Blynk-Cloud.

Новизна проектного рішення полягає в створенні системи, яка змогла б оптимізувати енерговитрати, поліпшити середовище вирощування тепличних культур відповідно до вимог садівника, не використовуючи при цьому дороге,

складне устаткування, яке в разі поломки підлягає заміні цілком. Створення системи, в якій виконавчі і сенсорні системи можуть бути легко замінені, в разі відмови одного з модулів.

Список літератури

1. Тигранян Р.Е. Мікроклімат. Електронні системи забезпечення. М.: РадіоСофт, 2017. - 112 с. - ISBN 5-93037-136-9.
2. Сучасні системи автоматичного управління мікрокліматом в теплицях. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://greentalk.ru/topic/2573/>.
3. Початок роботи з ESP8266 NodeMcu v3 Lua з WiFi. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://arduinomaster.ru/platy-arduino/esp8266-nodemcu-v3-lua/>.

УДК 658.7

Краюшкіна М. В.

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук
Харківський національний університет радіоелектроніки

Петрова Р. В.

к. т. н., доцент, доцент кафедри системотехніки,
Харківський національний університет радіоелектроніки

СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПОСТАЧАННЯ ТОВАРІВ ВИРОБНИЧОЇ СИСТЕМИ

Для аналізу виробничих систем, які дуже складні, різнопланові, не мають вичерпного математичного опису, а також проходять ряд етапів проектування, реалізації і розвитку, адекватні математичні моделі, будь то логічні або числові, побудувати неможливо. Природним тут є використання методів імітаційного моделювання [1, с. 223].

Система може бути однозначно описана набором значень виробничих параметрів, характерних для кожного конкретного її стану. Якщо ці значення ввести в комп'ютер, то зміни їх в ході обчислювального процесу можна інтерпретувати як імітацію переходу системи з одного стану в інший. При таких припущеннях імітаційне моделювання можна розглядати як динамічне представлення системи шляхом просування з одного стану до іншого

При імітаційному моделюванні виробничих систем зміни їх стану відбуваються в дискретні моменти часу. Основна концепція імітаційного моделювання системи полягає в відображенні змін її стану з плином часу. Таким чином, визначальним є виділення і однозначний опис станів системи, що моделюється.

Найважливіша з проблем у цій галузі – оптимізація рівнів запасів різних предметів з кількістю їх видів від кількох одиниць до сотень тисяч найменувань. Вона цікава як з математичної точки зору (багатомірна, нелінійна, цілісна), так і з практичної. Без кількісного контролю жоден процес, будь то науковий, навчальний або, тим більше, виробничий, не має сенсу здійснювати. Тому оптимізація є тією ланкою, яку можна засвоїти і впровадити за порівняно короткий час з найменшими витратами, а також відповідно технологіям сучасного аналізу. Цей процес вимагає величезних матеріальних та інтелектуальних затрат, які необхідно звести до їх мінімуму. Основними бізнес-процесами, які потребують автоматизації, є облік матеріалів та товарів у місцях продажу, облік продажів та складський облік.

За рахунок збільшення каналів збуту, відкриття нових відділень, проектів, точок продажу збільшилася кількість таблиць. Це значно ускладнювало роботу, що призвело до помилок через ручне введення, технічних помилок та відсутності

налагоджених комунікаційних процесів. У такій структурі звітності важко було отримати загальну картину реалізації, оренди приладів і витрат на виробництво, втрат і нестач, а також зміни розташування товарно-матеріальних цінностей між торговими точками або філіями [2, с. 421]. Проводити аналіз продажів і аналітику в рамках компанії, а також контролювати якість обслуговування було неможливо. В результаті цього метою проекту автоматизації було прозоро вести інвентаризацію у всіх торгових точках, відобразити реальну картину обсягів продажів, наявності дефектів і нестач, визначити найбільш популярні позиції для правильної аналітики та подальшого збільшення продажів [2, с. 6].

Стратегії управління запасами (УЗ) найчастіше називають системами «контролю запасами», або «Stock Control» (SC). Вони являють собою системи, що керують операціями будь то бізнесу, будь то виробництва. Основною метою прийнято вважати підтримання розумного запасу матеріальних ресурсів для забезпечення безперервності виробничого процесу. Щоб ефективно домогтися цієї функції, підприємство повинно прагнути знайти золоте середнє місце між занадто великим і занадто маленьким постачанням ресурсів, не втрачаючи при цьому запасів. Цей успішний баланс покращить грошовий потік та прибутковість, забезпечить безперебійну роботу компанії [3, с. 836].

Сучасна методика процесу роздрібної торгівлі повинна не тільки опиратися на актуальні досягнення науки, а й бути технологічною, тобто для підвищення своєї ефективності використовувати останні досягнення технологій. Таким досягненням, безсумнівно, є використання доступних персональних комп'ютерів. Тому особливо сучасний процес роздрібної торгівлі, який все частіше потребує дистанційної форми, як і торгівлі майбутнього, повинен стати загальною масовою технологією, заснованою на застосуванні персональних ЕОМ. Оскільки без такого інструменту управляти процесом, особливо в дистанційному вигляді, досить складно, так як це призводить до можливих помилок при перевірці роботи, а також наявності суб'єктивного фактора, що повністю виключає об'єктивність оцінювання, проблема його створення є актуальною.

Першим кроком оптимізації є ранжування списку номенклатур у порядку зменшення вартості попиту. Упорядкувавши загальну структуру, можна взятися за аналіз асортименту. Для цього розглядається методика проведення ABC – аналізу (рис. 1), тобто методу, який дозволяє класифікувати бізнес-ресурси фірми залежно від їхньої значущості.

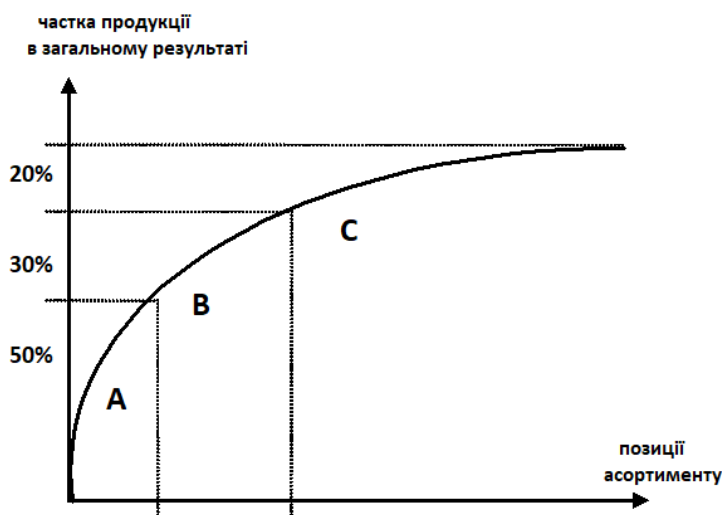

Рис. 1. ABC – аналіз

При одночасному замовленні всіх N номенклатур, які потрібні будь-якому підприємству, періодичність у загальному випадку відрізнятиметься від оптимальної періодичності кожної з компонент при незалежному постачанні, що призведе до деякого збільшення витрат. З іншого боку, це дозволить заощадити на замовленнях.

Отже, правильне управління запасами багатоменклатурних товарів є головним еталонним елементом довголіття компанії, який визначає рівень запасів.

Список літератури

1. Khudyakova T.A., Shmidt A.V. Methodological approach to forecasting financial and economic enterprise stability. Proceedings of the 26th International Business Information Management Association Conference – IBIMA. 2015 – 1616 с.

2. Khudyakova T.A., Shmidt A.V. Methodical approaches to managing the sustainability of enterprises in a variable economy. Espacios. 2018 – 39 с.

3. Ilin, I.V., Frolov, K.V., Lepekhn, A.A. From Business processes model of company to software development: MDA business extension (2017) Proceedings of the 29th International Business Information Management Association Conference - Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020: From Regional Development Sustainability to Global Economic Growth, 2020 – 1164с.

УДК 513.7

Соломатін В. А.

аспірант,

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,

Ємел'яненко Т. Г.

к.т.н., доцент,

доцент кафедри

математичного забезпечення ЕОМ,

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

ОГЛЯД МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПІД ЧАС ДІАГНОСТИКИ ЗА МЕДИЧНИМИ ДАНИМИ

Ішемічна хвороба серця займає перше місце серед причин смерті населення у світі. Для визначення діагнозу пацієнта лікар покладається не лише на власний досвід, але й на результати діагностування та аналізів. Вхідними даними для вирішення задачі підтримки прийняття рішень під час діагностики є результати спостережень, МРТ та інші аналізи пацієнтів з ішемічною хворобою серця.

Задачу діагностики за медичними даними можна вирішити за допомогою таких популярних методів класифікації як: метод k -найближчих сусідів, дерева рішень, байєсівський класифікатор, логістична регресія, дискримінантний аналіз та нейронні мережі. Вибір методу розв'язання задачі класифікації за медичними показниками суттєво залежить від вхідних даних. Цей фактор є визначальним під час обрання та реалізації методу.

Суть методу дискримінантного аналізу полягає у побудові площини у багатовимірному просторі, яка розбиває простір дослідження на підпростори, і таким чином класифікує точки простору. Головним недоліком цього методу є умова нормального розподілу ознак спостереження. Оскільки ознаками спостереження

(медичними показниками) можуть бути якісні та бінарні дані, то використання дискримінантного аналізу є неможливим.

Іншим методом розв'язання задачі класифікації є побудова нейронної мережі. Підхід не вимагає нормального розподілу ознак об'єктів, однак потребує досить тонкого налаштування для отримання результатів.

Основою методу k-найближчих сусідів є пошук найкоротшої дистанції між об'єктами тестової вибірки і найближчими до нього об'єктами з навчального набору. Перевагами даного методу є те, що він простий у реалізації, а класифікація, яка проведена за даним методом, має просту інтерпретацію. Недоліком є неефективні витрати пам'яті та надмірне ускладнення вирішального правила.

Дерева рішень – метод класифікації, який послідовно розбиває множину об'єктів за значеннями обраної ознаки. Ознаки спостереження повинні бути бінарними або якісними. Для використання неперервних даних у цьому методі класифікації необхідне перекодування, наприклад, розбиття на інтервали. Перевагами даного методу є швидке навчання та класифікація, невелика кількість параметрів моделі, підтримка кількісних і якісних ознак. Але є й недоліки: дерева дуже чутливі до шумів у вхідних даних [1].

Логістична регресія – поширений метод для вирішення задачі класифікації і регресії. Логістична регресія та ROC-аналіз дуже часто використовуються під час побудови моделей у медицині. Даний підхід вимагає, щоб ознаки мали експоненційний розподіл.

Байєсівський класифікатор дозволяє обчислити можливість приналежності об'єкта до якогось класу. Дана ймовірність обчислюється з можливості, що якась подія відбудеться, з опорою на події, які вже відбулися. Отримані результати легкі для розуміння, але даний підхід вимагає знання великої кількості умовних ймовірностей, які зазвичай отримують експертними методами [2].

Список літератури

1. Theobald O. Machine Learning for Absolute Beginners. NY: Scatterplot Press, 2017. 169 p.
2. Harrington P. Machine Learning in Action. NY: Manning, 2012. 384 p.

УДК 004.42

Маврова К. Г.

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерні науки
Харківського національного університету радіоелектроніки

Науковий керівник

Гребеннік І. В.

завідувач кафедри системотехніки,
член спеціалізованої вченої ради, член НМР,
член НТР, доктор технічних наук, професор
Харківський національний університет радіоелектроніки

ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМУ ПРИЧИННОГО ВИСНОВКУ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ НА ЗАСУЧЕННЯ КОРИСТУВАЧІВ У МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК

Враховуючи поточний стан речей в контексті аналізу ефективності просування мобільних додатків за допомогою маркетингових методів, стає зрозумілим те, що не

завжди вливання великих коштів у маркетингові методи просування програми такі як наприклад рекламні кампанії, які проводяться за допомогою різних рекламних сервісів не завжди позитивно впливають насамперед на збільшення кількості органічного трафіку в додатку, який зростає за рахунок комбінації правильної рекламної стратегії та зміцнень позицій додатка в рейтингах сервісів розміщення мобільних програм, таких як App Store Connect, Google Play Market та інші.

Тому визначення того, чи зміни метрики результату викликано подією чи втручанням – у даному випадку під втручанням мається на увазі рекламна кампанія на той чи інший мобільний додаток.

Наприклад, 1) який був ефект маркетингової кампанії (втручання) на продажі наших продуктів (результат), і 2) чи збільшилися продажі наших продуктів через маркетингову кампанію чи через іншу причину? Щоб відповісти на ці запитання, класичних статистичних показників на кшталт кореляції Пірсона мало оскільки навіть наявність кореляції далеко не означає те, що є причинно-наслідковий зв'язок і тим більше оцінити вплив цього зв'язку

Для такої оцінки має сенс використання методів причинного висновку («Causal Inference» – англomовний термін, який застосовується для опису математичних методів такого типу), математичною основою яких є статистика Байеса, застосовується найчастіше для аналізу змін часових рядів («time series»).

Саме такий метод дає можливість встановити – яким чином події розвивалися у разі, якщо конкретного втручання не відбулося.

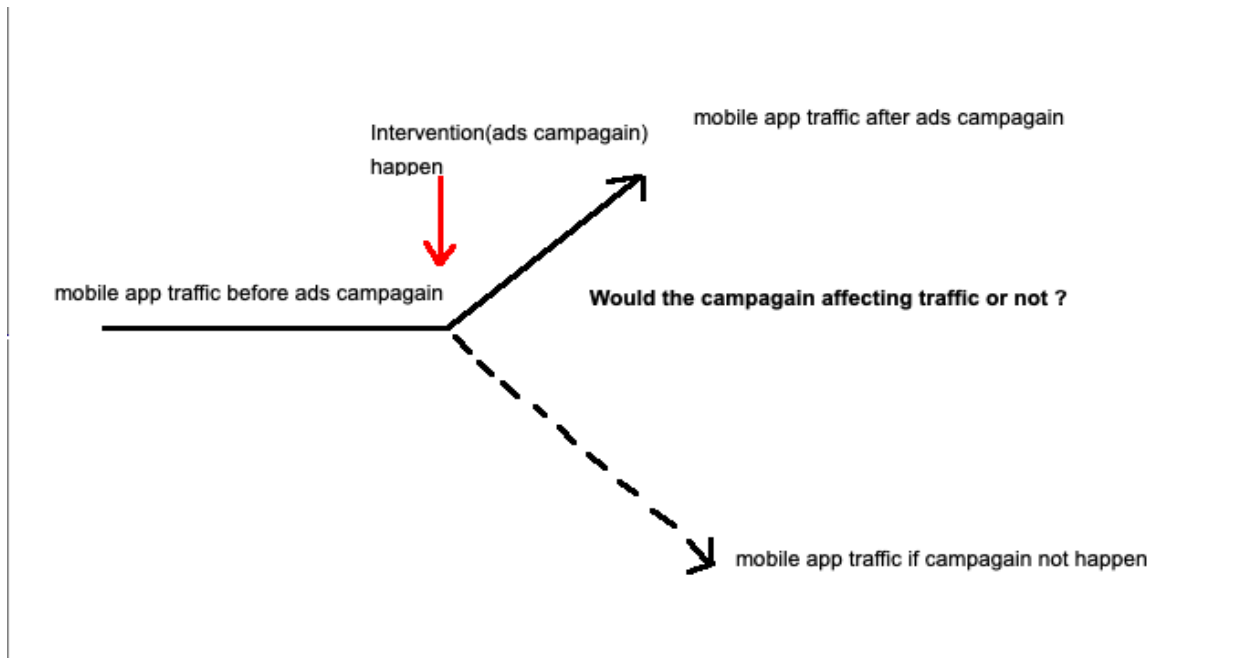
У мові Python також є реалізація алгоритму причинного висновку, детальний опис якого був наведений у попередньому розділі - модуль Causal Impact.

Основна мета алгоритму полягає в тому, щоб зробити висновок про очікуваний вплив даного втручання (або будь-якої дії) на певну змінну відповіді шляхом аналізу відмінностей між очікуваними та спостережуваними даними часових рядів.

Дані поділяються на дві частини: перша – це період, відомий як період «до втручання», а концепція байесівських структурних часових рядів використовується для відповідності моделі, яка найкраще пояснює те, що спостерігалось. Підібрана модель використовується у другій частині даних («період після втручання») для прогнозування того, як би виглядала відповідь, якби втручання не відбулося. Висновки ґрунтуються на відмінностях між спостережуваною реакцією та прогнозованою, що дає абсолютний та відносний очікуваний ефект, викликаний втручанням на дані.

Для застосування алгоритму розглядається конкретний приклад: маються дані про кількість трафіку за певний проміжок часу (тобто, кількість користувачів у день які встановили додаток) у період та після проведення рекламної кампанії, але яким би був часовий ряд без цього втручання. Саме методи причинного висновку дозволяють зробити моделювання часового ряду у випадку, якщо б маркетингової кампанії не було. Схематично задачу можна зобразити наступним чином:

Виконавши аналіз варто зробити моделювання часового ряду для випадку коли б конкретна рекламна кампанія не відбулася. При цьому, вибрати визначити та вибрати оптимальні способи передобробки даних враховуючи особливості та властивості вихідного часового ряду для отримання достовірного результату, а також – розробити інформаційну систему яка дозволить візуалізувати отримані результати, які можна застосувати для оптимізації маркетингових витрат.

Рис. 1. Схематичне зображення задачі яку має вирішити метод причинного висновку

Стационарність є важливою властивістю для моделювання часових рядів. Проблема в тому, що на практиці дуже мало явищ є стаціонарними у своїй первісній формі. Трюк полягає в тому, щоб використати правильну техніку для перетворення часового ряду в стаціонарну форму. Один з таких методів використовує статистичну властивість під назвою коінтеграція. Коінтеграція утворює синтетичний стаціонарний ряд із лінійної комбінації двох або більше нестационарних рядів.

Дослідницький аналіз даних є важливим кроком для отримання коректних результатів. Для дослідницького аналізу даних були розраховані наступні показники: кореляція Пірсона (лінійна кореляція), результати статистичних тестів Granger Causality Test та Cointegration Test.

Вихідними даними алгоритму є конкретний показник середнього відсоткового змінення часового ряду реального порівняно з тимчасовим рядом, що прогнозується на базі якого буде визначатися подальша маркетингова стратегія.

УДК 662.76.032

Невчас Д. М.
студент 5-го курсу
теплоенергетичного факультету,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ГАЗИФІКАЦІЯ РІДКИХ ВУГЛЕЦЕВМІСНИХ ВІДХОДІВ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ЕНЕРГІЇ

Сьогодні в світі все ще ведуться дискусії серед фахівців, щодо обмеженої кількості викопних вуглеводнів. Однак вони сходяться в тому, що внаслідок спалення викопних вуглеводнів відбуваються викиди CO₂ в атмосферу, що посилює парниковий ефект. До того ж під час видобутку викопних вуглеводнів відбуваються

викиди в атмосферу метану, який у 20 разів спричиняє більший парниковий ефект ніж CO₂ [1, с.134]. Тому з'являється інтерес до відновлюваних вуглеводнів – біопалив, які виготовляються з рослин або біомаси.

Україна займає вагомe місце на ринку світового виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Найбільших успіхів країна досягла у галузі вирощування та переробки олійних культур, забезпечуючи 32.1% у світовому виробництві та 56.1% у світовому експорті олії соняшнику. У 2020 році виробництво олії в Україні становило близько 6,4 млн.тон [2].

Виробництво такої кількості готової продукції супроводжується значною кількістю зворотних та безповоротних відходів, енергетичний потенціал яких не реалізується. Тому існує висока зацікавленість у технологіях утилізації такої сировини. Серед найбільш перспективних напрямків виділяється використання динамічних плазмових систем для конверсії вуглеводневих палив в синтез-газ. За допомогою цих систем можливо реформувати сировину з якої виготовляється соняшникова олія в синтез-газ, а далі спалювати цей синтез-газ або синтезувати синтетичні палива. У промисловості синтез-газ одержують паровою конверсією метану, парціальним окисненням метану, газифікацією вугілля. Ці способи мають високу собівартість.

Однак плазма, як джерело активних частинок, може значно активувати і прискорити плазмово-хімічні перетворення. Використання методу плазмового каталізу дозволяє підвищити енергоефективність реформування вуглеводнів в синтез-газ. Процес є високотемпературним адже висока температура сприяє значному прискоренню різних хімічних реакцій газифікації.

Наразі ведуться дослідження можливостей такої технології. Розробляється більш економічно вигідна технологія плазмово-каталітичного реформування, де плазма використовується тільки як катализатор. Завдяки розвитку такої технології можливо значно зменшити кількість безповоротних відходів виробництв і суттєво вплинути на екологічну ситуацію в Україні та світі.

Список літератури

1. Козін Л.Ф., Волков С.В. Сучасна енергетика і екологія: проблеми та перспективи – К: Наук. думка, 2006. 775 с.
2. Поточна ситуація на олійному ринку URL: <https://ukroilprom.org.ua/news/potochna-sytuatsiya-na-oliynomu-rynku-277/>

УДК 004.942

Огнєв Д. М.
студент II курсу магістратури
спеціальності 151 «Автоматизація та
комп'ютерно-інтегровані технології»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

МЕТОДИ МОДЕЛЮВАННЯ ПЕРЕХІДНИХ ПРОЦЕСІВ В ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНЛАЙН ЗАСОБІВ

Сьогодні комп'ютерне моделювання процесів використовується в багатьох сферах. Воно допомагає вивчати поведінку реальних об'єктів або систем, шукати способи їх

оптимізації або взагалі проектувати нові об'єкти та системи на основі отриманих даних. Об'єкти, що досліджуються можуть бути різної складності. Тому дуже важливо постійно шукати способи покращити і спростити процес створення комп'ютерних моделей. Це допомагає значно прискорити роботу, зменшити вартість досліджень та збільшити їх кількість.

Зараз існує велика кількість комп'ютерних програм для моделювання перехідних процесів. Серед них найбільшої популярності здобули: Simulink Matlab, VisSim, GNU Octave, Scilab, Enterprise Architect. Незважаючи на свою популярність, вони мають ряд недоліків. Одним з них є високі вимоги до обладнання, на яке встановлюється програма. Також деякі з перелічених програм є комерційними, тому їх використання може бути недоцільним через збільшення вартості дослідження. Широкий функціонал таких програм часто стає мінусом, через те, що певний користувач може використовувати лише малу кількість цих функцій, але при цьому програма не має можливості їх відключення і вона продовжує витрачати ресурси комп'ютера.

За останні кілька років хмарні обчислення стали головним напрямком розвитку сучасної ІТ-індустрії. Всі необхідні для додатка обчислювальні потужності і ємність для зберігання даних беруться з хмари, за допомогою віртуалізації об'єднуються ресурси в єдиний пул багатьох серверів і систем зберігання. А для швидкої інсталяції програмного коду програми передбачені готові шаблони [1]. Такий підхід і справді вирішує більшість вказаних раніше проблем. А також, використання хмарних середовищ спрощує взаємодію між людьми, які працюють над проектом в групі.

Як приклад, розглянемо інтерактивне хмарне середовище Google Colaboratory [2]. Воно надає можливість працювати з кодом Python та виконувати його. Середовище зберігає дані на Google Диску, тому для роботи з ним, необхідно мати обліковий запис Google. Використовуючи пакети Numpy, Scipy та Matplotlib можна змоделювати більшість перехідних процесів в теплоенергетиці. Для цього потрібно на основі математичного рівняння створити функцію, яка імітує об'єкт, що досліджується (рис. 1). А потім для кожного моменту часу розв'язати це рівняння за допомоги спеціальних функцій, щоб імітувати перехідний процес (рис. 2).

```
# розрахунок поточного рівня рідини в резервуарі
def tank(Level,time,c,valve):
    dLevel_dt = (c/(rho*A)) * valve
    return dLevel_dt
```

Рис. 1. Функція розрахунку поточного рівня води в резервуарі

Джерело: розроблено автором, за даними [3]

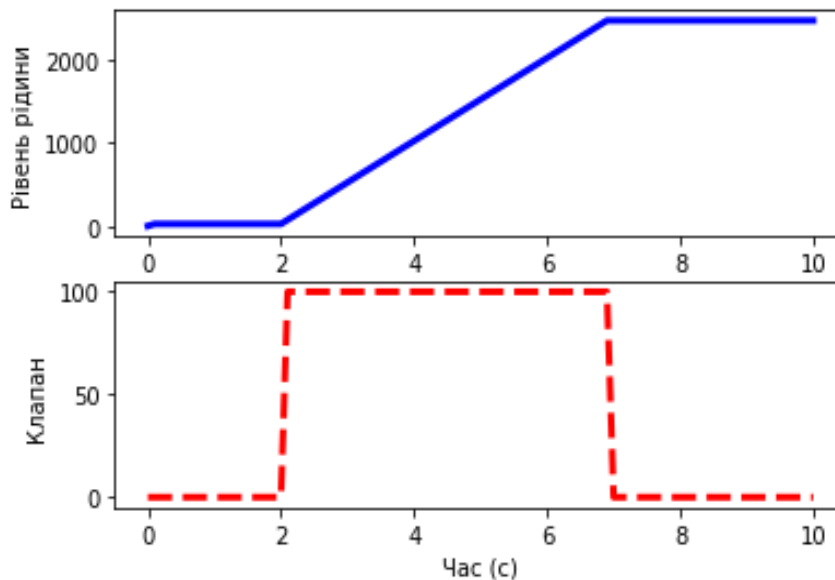
```
# simulate with ODEINT
for i in range(int(t / freq )):
    valve = u[i+1]
    y = odeint(tank,Level0,ts,args=(c,valve))
    Level0 = y[-1] # останнє значення рівня
    z[i+1] = Level0 # збереження значення рівня для побудови графіку
```

Рис. 2. Імітація перехідного процесу

Джерело: розроблено автором, за даними [3]

Результати можна представити у виді масиву чисел та зберегти у файл або у виді графіку, як на рис. 3.

Як бачимо, такий спосіб моделювання дуже зручний та не потребує встановлення спеціальних програм, достатньо перейти за посиланням. Мова Python легка в засвоєнні, а інтерфейс Google Colaboratory простий. До того ж, весь написаний код можна зберігати для подальшого використання. Таким чином, з часом, у вас буде велика кількість шаблонів, які ще більше спростять моделювання перехідних процесів.

Рис. 3. Графік перехідного процесу

Джерело: розроблено автором, за даними [3]

Список літератури

1. Семененко О., Лавренюк І. Хмарні технології, як один з найперспективніших напрямків розвитку сучасних інформаційних технологій. *Теоретичні та прикладні аспекти радіотехніки, приладобудування і комп'ютерних технологій: 2019 рік: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20-21 червня 2019 р. Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулюя, 2019. С. 2-3.*

2. Colaboratory | Documentation : веб-сайт. URL: <https://colab.research.google.com/notebooks/welcome.ipynb?hl=ru> (дата звернення: 12.12.2021).

3. Process Dynamics and Control : веб-сайт. URL: <https://apmonitor.com/pdc/index.php> (дата звернення: 12.12.2021).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**НАУКА, ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО В XXI СТОЛІТТІ:
НАУКОВІ ІДЕЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 2
(14 грудня 2021 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 11.12.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,3

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 14797

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

